

Informacje o działaniach wynikających z innych programów resortowych lub innych działań o charakterze programowym

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Informacja Ministerstwa Edukacji Narodowej na temat podjętych w 2018 roku działań wynikających z Programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpieczniej” im. Władysława Stasiaka na lata 2018 - 2020.

Ministerstwo Edukacji Narodowej w ww. Programie jest resortem wiodącym odpowiedzialnym za realizację działań:

3.3 Popularyzacja wśród dzieci i młodzieży profilaktyki rówieśniczej oraz wolontariatu na rzecz bezpieczeństwa, promocji zdrowia i profilaktyki zachowań ryzykownych (alkohol, narkotyki).

4.1 Edukacja dla bezpieczeństwa dzieci i młodzieży m.in. z zakresu cyberprzestrzeni, ruchu drogowego, szkodliwości substancji psychoaktywnych (alkohol, narkotyki, tzw. dopalacze) oraz patologii społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem przemocy rówieśniczej, również powodowanej stereotypami i uprzedzeniami.

a) wolontariat szkolny

Po wprowadzeniu do przepisów oświatowych rozwiązań mających na celu systemowe wzmocnienie rozwoju wolontariatu szkolnego w 2018 r. wolontariat może być także elementem programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły.

Wolontariat wprowadza treści i działania o charakterze profilaktycznym dostosowane do potrzeb rozwojowych uczniów, przygotowane w oparciu o przeprowadzoną diagnozę potrzeb i problemów występujących w danej społeczności szkolnej, skierowane do uczniów, nauczycieli i rodziców.

Zachętą do podejmowania przez uczniów działań w obszarze pomocy koleżeńskiej, społecznej oraz życia kulturalnego i środowiska naturalnego jest odnotowywanie takich aktywności w dokumentacji szkolnej i uwzględnianie ich w procesie rekrutacji do szkół wyższych szczebli. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 kwietnia 2018 r. *w sprawie świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych*¹ na świadectwach szkolnych promocyjnych i świadectwach ukończenia szkoły, w części dotyczącej szczególnych osiągnięć uczniów, wpisuje się osiągnięcia w aktywności na rzecz innych lub środowiska szkolnego, zwłaszcza w formie wolontariatu.

Ponadto, stosownie do zapisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 14 marca 2017 r. *w sprawie przeprowadzania postępowania rekrutacyjnego oraz postępowania uzupełniającego na lata szkolne 2017/2018-2019/2020 do trzyletniego liceum ogólnokształcącego, czteroletniego technikum i branżowej szkoły I stopnia, dla kandydatów będących absolwentami dotychczasowego gimnazjum*² w przypadku przeliczania na punkty kryterium za osiągnięcia w zakresie aktywności społecznej przyznaje się 3 punkty.

Obok stworzenia ram prawnych dla efektywnego funkcjonowania wolontariatu w szkołach, Minister Edukacji Narodowej konsekwentnie przypomina o roli wolontariatu w pismach kierowanych do kuratorów oświaty oraz dyrektorów szkół. W rekomendacjach Ministra Edukacji Narodowej w sprawie organizacji wypoczynku dzieci i młodzieży w 2018 r. za priorytetowy uznano wypoczynek „*promujący wychowanie do wartości społecznych i kulturowych, w tym działania z zakresu wolontariatu dzieci i młodzieży*”.

¹ Dz.U. z 2018 r. poz. 1193 i 1740,

² Dz.U. z 2017 r. poz. 586;

Pomocą w rozwijaniu wolontariatu szkolnego służyć mają także materiały informacyjne, w tym zamieszczony na stronach Ministerstwa Edukacji Narodowej poradnik wolontariatu oraz opublikowana na stronach Ośrodka Rozwoju Edukacji broszura „*Wolontariat szkolny*”.

Ośrodek Rozwoju Edukacji (ORE) na swojej stronie internetowej udostępnia publikację internetową wykład-wideo pt. „*Wolontariat w wychowaniu*” <https://www.ore.edu.pl/2015/03/wychowanie-2/>.

b) podstawa programowa kształcenia ogólnego

Od roku szkolnego 2017/2018 obowiązuje nowe rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w *sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej*³.

W pozostałych klasach szkoły podstawowej, w oddziałach gimnazjalnych oraz w szkołach ponadgimnazjalnych stosuje się dotychczasową podstawę programową uregulowaną w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w *sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół*⁴.

Zapisy preambuły podstawy programowej dla szkoły podstawowej wskazują, że kształcenie ogólne w szkole podstawowej ma na celu m.in. wskazywanie wzorców postępowania i budowanie relacji społecznych, sprzyjających bezpiecznemu rozwojowi ucznia.

Cele kształcenia i treści nauczania dotyczące bezpieczeństwa są uwzględnione na każdym etapie edukacyjnym w zakresie odpowiadającym wiekowi uczniów, ich potrzebom edukacyjnym i możliwościom poznawczym.

Do zadań przedszkola należy m.in. tworzenie sytuacji sprzyjających rozwojowi nawyków i zachowań prowadzących do samodzielności, dbania o zdrowie, sprawność ruchową i bezpieczeństwo, w tym bezpieczeństwo w ruchu drogowym, ponadto tworzenie warunków pozwalających na bezpieczną, samodzielną eksplorację otaczającej dziecko przyrody i techniki.

Wychowanie komunikacyjne jest stałym elementem procesu nauczania i wychowania prowadzonego w szkołach. Celem wychowania komunikacyjnego jest przygotowanie dzieci i młodzieży do bezpiecznych zachowań w ruchu drogowym. Odpowiednie treści nauczania zostały uwzględnione na wszystkich etapach edukacyjnych, w szczególności w treściach nauczania techniki, a ponadto przedmiotów takich jak: przyroda, geografia, wiedza o społeczeństwie, wychowanie fizyczne.

Uczniowie klas I–III szkoły podstawowej uczą się respektowania przepisów drogowych dla pieszych, rowerzystów, rolkarzy, biegaczy i innych osób, których poruszanie się w miejscu publicznym może stwarzać zagrożenie bezpieczeństwa, uczą się jeździć na dostępnym sprzęcie sportowym, np. hulajnodze, rolkach, rowerze, sankach, łyżwach. Ponadto, na tym etapie edukacyjnym dzieci uczą się posługiwania numerami telefonów alarmowych, wzywania pomocy oraz czytania prostych planów, wskazywania kierunków na mapie, odczytywania podstawowych znaków kartograficznych oraz wyznaczania np. trasy przejazdu rowerem.

W ramach zajęć edukacji dla bezpieczeństwa w szkole podstawowej uczniowie poznają m.in. przykłady zagrożeń w środowisku ulicznym.

Zgodnie z dotychczasową podstawą programową w 2018 r. na lekcjach informatyki uczniowie klas gimnazjalnych poznawali zasady korzystania z internetowych map, a na lekcjach edukacji dla bezpieczeństwa zasady zachowania się podczas wypadków i katastrof komunikacyjnych.

³ Dz. U. poz. 356 – stosowane w przedszkolach, klasach I, IV i VII szkoły podstawowej;

⁴ Dz. U. poz. 977, z późn. zm.,

W szkołach ponadgimnazjalnych natomiast uczniowie na lekcjach języka obcego nowożytnego realizowali treści nauczania dotyczące podróżowania i turystyki (np. środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie, baza noclegowa, wycieczki, zwiedzanie, awarie i wypadki w podróży, ruch uliczny, bezpieczeństwo w podróży). Podczas lekcji przedsiębiorczości uczniowie poznają ogólne warunki ubezpieczenia na przykładzie ubezpieczenia na życie lub ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków. Zajęcia wychowania fizycznego zapoznają z zaletami i niebezpieczeństwami wynikającymi z uprawiania turystyki rowerowej, przepisami ruchu drogowego i zasadami zachowania się na drodze.

Zajęcia edukacji dla bezpieczeństwa rozwijały umiejętności uczniów w zakresie udzielania pierwszej pomocy i ratowania życia, informowały o obowiązkach pieszego i kierowcy na drodze w momencie przejazdu karetki pogotowia lub innego pojazdu z włączonymi sygnałami uprzywilejowania oraz zasadami postępowania w przypadku wypadków komunikacyjnych.

Szkoła ma również przygotowywać dzieci i młodzież do dokonywania świadomych i odpowiedzialnych wyborów w trakcie korzystania z zasobów dostępnych w internecie, krytycznej analizy informacji, bezpiecznego poruszania się w przestrzeni cyfrowej, w tym nawiązywania i utrzymywania opartych na wzajemnym szacunku relacji z innymi użytkownikami sieci.

Ważną rolę w kształceniu i wychowaniu uczniów w szkole podstawowej odgrywa edukacja zdrowotna, m.in. kształtowanie postaw prozdrowotnych uczniów, wdrożenie ich do zachowań higienicznych, bezpiecznych dla zdrowia własnego i innych osób, prawidłowego odżywiania się, aktywności fizycznej, a także stosowania profilaktyki. Starsi uczniowie omawiają przyczyny i skutki stereotypów i stygmatyzacji osób chorych psychicznie i dyskryminowanych (np. żyjących z HIV/AIDS).

Szkoła zapewnia również systematyczne uzupełnianie, za zgodą rodziców, realizowanych treści wychowawczych o nowe zagadnienia, wynikające z pojawienia się w otoczeniu dziecka zmian i zjawisk istotnych dla jego bezpieczeństwa i harmonijnego rozwoju.

W klasach IV-VIII szkoły podstawowej uczniowie realizują treści nauczania z zakresu bezpieczeństwa w ramach poszczególnych przedmiotów. Podczas lekcji przyrody uczeń pod kierunkiem nauczyciela doskonali umiejętność właściwego reagowania w wypadku kontaktu z organizmami zagrażającymi życiu i zdrowiu.

Treści nauczania przewidują również uwrażliwienie uczniów na zagrożenia związane ze stosowaniem używek. Uczeń dowiaduje się czym jest uzależnienie i jakie są jego konsekwencje.

Na zajęciach techniki uczniowie mają możliwość działania na realnym stanowisku pracy uwzględniającym niezbędne wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy. Przygotowują się do sprawnego, odpowiedzialnego i bezpiecznego korzystania z nowoczesnych urządzeń technicznych codziennego użytku oraz do radzenia sobie ze zmieniającą się rzeczywistością techniczną.

Wychowanie fizyczne kształtuje obyczaj aktywności fizycznej i troski o zdrowie w okresie całego życia, wspomaga efektywność procesu uczenia się oraz pełni wiodącą rolę w edukacji zdrowotnej uczniów.

Edukacja dla bezpieczeństwa służy przygotowaniu uczniów do właściwego zachowania oraz odpowiednich reakcji w sytuacjach stwarzających zagrożenie dla zdrowia i życia. Przedmiot obejmuje różnorodne treści kształcenia z zakresu bezpieczeństwa państwa, treści dotyczące organizacji działań ratowniczych, edukacji zdrowotnej i pierwszej pomocy. Uczniowie poznają zachowania sprzyjające oraz zagrażające zdrowiu oraz takie, które szczególnie często występują wśród nastolatków.

Zajęcia informatyki mają na celu m.in. przygotowanie uczniów do odpowiedzialnego i bezpiecznego korzystania z nowych technologii, w tym zachowania prawa do prywatności danych i informacji oraz prawa do własności intelektualnej. Dla uczniów klas VII i VIII przewidziano realizację zagadnień dotyczących kwestii etycznych związanych z wykorzystaniem komputerów i sieci komputerowych, takie jak: bezpieczeństwo, cyfrowa

tożsamość, prywatność, własność intelektualna, równy dostęp do informacji i dzielenie się informacją, ponadto postępowanie etyczne w pracy z informacjami, znajomość różnych typów licencji na oprogramowanie oraz na zasoby w sieci.

Na lekcjach biologii uczniowie omawiają zagadnienia dotyczące nowotworów oraz czynników sprzyjających ich rozwojowi (np. niewłaściwa dieta, niektóre używki, niewłaściwy tryb życia, promieniowanie UV, zanieczyszczenia środowiska). Poznają negatywny wpływ na funkcjonowanie układu nerwowego niektórych substancji psychoaktywnych: alkoholu, narkotyków, środków dopingujących, dopalaczy, nikotyny (w tym w e-papierosach) oraz nadużywania kofeiny, leków.

Przeciwdziałaniu patologiom społecznym, w tym przemocy rówieśniczej służy przede wszystkim realizacja celów kształcenia oraz treści nauczania z zakresu edukacji społecznej. Są one zawarte w podstawach programowych przedmiotów: język polski, historia, wiedza o społeczeństwie, geografia, wychowanie do życia w rodzinie, etyka.

Na zajęciach wychowania do życia w rodzinie uczniowie porównują role kobiet i mężczyzn w kontekście stereotypów, natomiast wymagania geografii zakładają przełamywanie stereotypów i kształtowanie postawy szacunku, zrozumienia, akceptacji i poszanowania innych kultur przy jednoczesnym zachowaniu poczucia wartości dziedzictwa kulturowego własnego narodu i własnej tożsamości.

Edukacja w szkole podstawowej wprowadza uczniów w świat wartości, wskazuje wzorce postępowania i budowania relacji społecznych, sprzyjających bezpiecznemu rozwojowi ucznia, wzmacnia poczucia tożsamości indywidualnej, kulturowej, narodowej, regionalnej i etnicznej, kształtuje umiejętności, które pozwalają w sposób bardziej dojrzały i uporządkowany zrozumieć świat, postawę otwartości wobec świata i innych ludzi, odpowiedzialności za zbiorowość.

Odpowiednio szerszy zakres treści nauczania dotyczących bezpieczeństwa, szkodliwości substancji psychoaktywnych oraz zapobieganiu patologiom społecznym znajduje się w nowych podstawach programowych dla szkół ponadpodstawowych, która będzie stosowana w 4-letnim liceum ogólnokształcącym, 5-letnim technikum oraz 2-letniej branżowej szkole II stopnia, począwszy od roku szkolnego 2019/2020.

c) bezpieczeństwa w ruchu drogowym

Minister Edukacji Narodowej kontynuuje realizację zadań wynikających z podpisanego w 2016 r. *Porozumienia o współpracy w zakresie organizowania i przeprowadzania edukacyjnych turniejów bezpieczeństwa w ruchu drogowym*. Sygnatariuszami *Porozumienia* są: Minister Edukacji Narodowej, Minister Infrastruktury i Budownictwa, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, Komendant Główny Policji, Polski Związek Motorowy.

Strony *Porozumienia* współpracują w zakresie organizowania i przeprowadzania ogólnopolskich zawodów dla uczniów w zakresie bezpieczeństwa w ruchu drogowym:

- 1) Ogólnopolskiego Turnieju Bezpieczeństwa w Ruchu Drogowym dla uczniów szkół podstawowych,
- 2) Ogólnopolskiego Turnieju Bezpieczeństwa w Ruchu Drogowym dla uczniów szkół gimnazjalnych,
- 3) Ogólnopolskiego Turnieju Motoryzacyjnego dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

Ministerstwo Edukacji Narodowej wsparło w zakresie nagród rzeczowych organizację turnieju dla uczniów szkół podstawowych oraz udziału reprezentacji Polski w turnieju międzynarodowym.

W 2018 r. na portalu *Bezpieczna szkoła*⁵, w zakładce pn. *Tematy – Dbamy o bezpieczeństwo/Działania* zamieszczono publikację Krajowej Rady Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego pt. „Ochrona pieszych. Podręcznik dla organizatorów ruchu pieszego”, red. K. Jamroz. Dodatkowo w zakładce „Aktualności” zamieszczono informację

⁵ <https://bezpiecznaszkola.men.gov.pl/>;

dotycząca elementów odblaskowych wraz z przekierowaniem do strony internetowej Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

d) program wychowawczo-profilaktyczny

Minister Edukacji Narodowej wprowadził do przepisów oświatowych od roku szkolnego 2017/2018 obowiązek realizacji w każdej szkole programu wychowawczo-profilaktycznego. Działania w nim zawarte powinny być przygotowane w oparciu o przeprowadzoną diagnozę potrzeb i problemów występujących w danej społeczności szkolnej, skierowane do uczniów, nauczycieli i rodziców. Do kompetencji rady rodziców w porozumieniu z radą pedagogiczną należy jego uchwalenie. Rodzice uczniów zyskali istotny wpływ na realizowane programy, projekty, przedsięwzięcia, w tym we współpracy z organizacjami pozarządowymi, zgodnie z wcześniejszym określeniem obszarów interwencji.

Podmiotem oddziaływań staje się uczeń wyposażony w wiedzę, że wszyscy ludzie mają równe prawa, niezależnie od tego, gdzie się urodzili, jak wyglądają, jaką religię wyznają i jaki mają status materialny.

Zgodnie z przepisami ustawy - Prawo oświatowe⁶ nadzór pedagogiczny nad przestrzeganiem praw dziecka i praw ucznia oraz upowszechnianiem wiedzy o tych prawach w szkołach i placówkach sprawują kuratorzy oświaty.

W 2018 r. Ośrodek Rozwoju Edukacji zorganizował szkolenia „Program wychowawczo-profilaktyczny szkoły i placówki oświatowej”, w których uczestniczyło 189 nauczycieli. Jednocześnie ORE upowszechnia dobre praktyki związane z realizacją programu wychowawczo-profilaktycznego poprzez udostępnienie na swojej stronie internetowej *Banku Dobrych Praktyk* <https://www.ore.edu.pl/2018/08/bank-dobrych-praktyk-wwip/>. W Banku zebrano materiały będące wsparciem nauczycieli do realizacji programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły/placówki. Znalazły się tam m.in. publikacje: „Program wychowawczo-profilaktyczny szkoły i placówki, krok po kroku”, „Działania wychowawczo-profilaktyczne a diagnoza potrzeb środowiska szkolnego”.

e) Rządowy program wspomagania w latach 2015-2018 organów prowadzących szkoły w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach – „Bezpieczna+”⁷

Realizowane w 2018 r. działania dotyczyły:

- bezpieczeństwa uczniów zarówno w szkole, jak i poza nią;
- budowania pozytywnego klimatu szkoły;
- podnoszenia kompetencji społecznych i wychowawczych wszystkich grup tworzących środowisko szkolne;
- współpracy z organizacjami pozarządowymi i lokalną społecznością.

Ostatecznymi odbiorcami Programu byli uczniowie, nauczyciele, inni pracownicy szkół oraz rodzice uczniów we wszystkich województwach.

W ramach tego zadania w 2018 r., z rezerwy celowej budżetu państwa zaplanowano środki w wysokości 18 mln zł.

Zgodnie z Programem rozliczenie środków oraz przyjęcie sprawozdań merytorycznych nastąpi w 2019 r. Minister Edukacji Narodowej przedłoży Radzie Ministrów sprawozdanie w tej sprawie w terminie do 30 maja 2019 r., uwzględniające dane odnoszące się do mierników realizacji poszczególnych działań.

Ośrodek Rozwoju Edukacji kontynuował zadanie polegające na aktualizacji i rozbudowie portalu internetowego⁸, który zawiera ponad 90 programów, projektów edukacyjnych i profilaktycznych, znajdujących się w zakładce pn. „Bank Programów i Projektów” oraz materiały dydaktyczne dla nauczycieli dotyczące bezpieczeństwa dzieci i młodzieży.

⁶ Art. 55 ust. 2 pkt 5 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2018 r. poz. 996 z późn. zm.);

⁷ przyjętego uchwałą nr 89 /2015 Rady Ministrów z dnia 23 czerwca 2015 r.;

⁸ <https://bezpiecznaszkola.men.gov.pl>,

Ośrodek Rozwoju Edukacji kontynuował zadanie polegające na przeszkoleniu strażaków Państwowej Straży Pożarnej do prowadzenia praktycznych zajęć edukacyjnych z dziećmi z zakresu bezpieczeństwa przeciwpożarowego. W ramach zadania przeszkolonych zostało on-line 381 strażaków.

Zorganizowano również szkolenia e-learningowe dla nauczycieli: „Cyfrowe portfolio - Bezpieczeństwo w komunikacji i w mediach” oraz „Cyfrowe portfolio - Korzystanie z informacji”. Celem pierwszego kursu było kształtowanie postaw nauczycieli poprzez podnoszenie kompetencji w zakresie bezpiecznego korzystania z mediów, w tym kształtowanie postaw i wychowanie do wartości oraz kształtowanie postaw etycznych i promowanie wartości w komunikacji i w mediach. W 2018 r. w szkoleniach uczestniczyło 336 nauczycieli.

Drugie szkolenie miało na celu rozwijanie kompetencji z zakresu korzystania z informacji, budowanie relacji w środowisku medialnym oraz rozwijanie kompetencji z zakresu wykorzystywania zasobów cyfrowych w twórczym przetwarzaniu i tworzeniu treści. W 2018 r. w szkoleniach uczestniczyło 278 osób.

W ramach przygotowania pracowników ośrodków doskonalenia nauczycieli do prowadzenia szkoleń nauczycieli odpowiedzialnych za nauczanie w zakresie bezpieczeństwa informacyjnego w szkołach ORE opracowało ramowy program szkolenia dla nauczycieli odpowiedzialnych za nauczanie w zakresie bezpieczeństwa informacyjnego w szkołach. Publikacja w wersji elektronicznej jest dostępna na stronie https://www.ore.edu.pl/wp-content/plugins/download_attachments/includes/download.php?id=20823.

f) korzystanie z Internetu

Bezpieczeństwo w Internecie i odpowiedzialne korzystanie z mediów społecznościowych wskazano w roku szkolnym 2017/2018 jako jeden z podstawowych kierunków realizacji polityki oświatowej państwa, które stanowią podstawę do planowania działań kontrolnych, ewaluacyjnych i monitorujących podejmowanych przez organy nadzoru pedagogicznego, a także placówki doskonalenia nauczycieli w zakresie przygotowania odpowiedniej oferty szkoleniowej dla kadry pedagogicznej. Kontynuując te działania, w roku szkolnym 2018/2019 do podstawowych kierunków realizacji polityki oświatowej państwa wpisano rozwijanie kompetencji cyfrowych uczniów i nauczycieli oraz bezpiecznie i odpowiedzialne korzystanie z zasobów dostępnych w sieci.

Przepisy oświatowe nakładają na szkoły (placówki) korzystające z Internetu obowiązek podejmowania działań zabezpieczających uczniów przed dostępem do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju. Działania te obejmują w szczególności zainstalowanie i aktualizowanie oprogramowania zabezpieczającego przed treściami niepożądanymi dla uczniów. O doborze konkretnych środków i form realizacji tego obowiązku decyduje dyrektor szkoły lub placówki, który sprawuje opiekę nad uczniami oraz stwarza warunki harmonijnego rozwoju psychofizycznego poprzez aktywne działania prozdrowotne. Przestrzeganie obowiązujących przepisów dotyczących bezpieczeństwa uczniów podlega nadzorowi ze strony organu prowadzącego szkołę (placówkę). Zagadnienia związane z tym problemem są także przedmiotem nadzoru pedagogicznego.

Ogólnopolska Sieć Edukacyjna⁹ (dalej OSE) zaczęła działać 1 września 2018 r. Jest ona wirtualną, publiczną siecią telekomunikacyjną, opartą na fizycznej infrastrukturze szerokopasmowej, zapewniającą zabezpieczenie użytkowników przed zagrożeniami w sieci w możliwie największym zakresie, w sposób i w skali niemożliwej do zrealizowania przez operatorów telekomunikacyjnych działających wyłącznie na zasadach rynkowych. Do sieci systematycznie włączane są, zgodnie z harmonogramem, kolejne szkoły. Docelowo obejmie ona wszystkie szkoły w Polsce. W grudniu 2018 r. w harmonogramie podłączeń uwzględnionych było 3772 szkoły. Procedurę podpisywania umowy z NASK¹⁰ na 24 października 2018 roku rozpoczęło 1850 szkół (szkoły zgłosiły się do Operatora OSE, wypełniając formularz zamieszczony na stronie <https://ose.gov.pl/lista-szkol>) z województw: podlaskiego,

⁹ 13 grudnia 2017 r. weszła w życie ustawa z dnia 27 października 2017 r. o Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej (Dz.U. z 2017 r. poz. 2184, ze zm.) - działanie Ministerstwa Cyfryzacji we współpracy z Ministerstwem Edukacji Narodowej;

¹⁰ Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa;

mazowieckiego, warmińsko-mazurskiego, łódzkiego, świętokrzyskiego i wielkopolskiego. Umowę z operatorem OSE podpisało blisko 1300 szkół.

W programach szkoleń dla nauczycieli w zakresie Technologii Informacyjno - Komunikacyjnych, w tym tych realizowanych ze środków Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa (POPC), uwzględniono treści związane z bezpiecznym poruszaniem się w sieci zarówno uczniów jak i nauczycieli.

W ustawie o systemie oświaty znówelizowano zapis art. 90u ust.1 pkt 6, w którym wskazano, że Rada Ministrów może przyjąć program albo programy mające na celu rozwijanie kompetencji, zainteresowań i uzdolnień dzieci i młodzieży oraz innych grup społecznych, w tym wspomaganie organów prowadzących szkoły lub placówki w realizacji przedsięwzięć w tym obszarze, w szczególności w zakresie bezpiecznego korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Ponadto jak co roku 5 lutego z inicjatywy Komisji Europejskiej obchodzony jest Dzień Bezpiecznego Internetu. W 2018 r. wydarzenie objęte było patronatem honorowym Ministra Edukacji Narodowej. W inauguracji Dnia Bezpiecznego Internetu pod hasłem „*Tworzymy kulturę szacunku w sieci*” uczestniczył Maciej Kopeć Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej. Podczas spotkania w Warszawie blisko 300 profesjonalistów pracujących z dziećmi i młodzieżą dyskutowało między innymi o tym, jak tworzyć kulturę szacunku w sieci oraz jakie są nowe narzędzia edukacyjne dotyczące bezpieczeństwa w internecie. Rozmawiano również na temat agresji i szacunku w Internecie.

W 2018 r. na stronie internetowej ORE zamieszczono informację dotyczącą Dnia Bezpiecznego Internetu oraz upowszechniono publikacje i nagrania wykładów dotyczące bezpieczeństwa w sieci. Materiały te znajdują się pod linkiem <https://www.ore.edu.pl/2015/03/bezpieczenstwo-w-sieci/>

ORE we współpracy z Naukową i Akademicką Siecią Komputerową zorganizował ogólnopolską konferencję „*Cyfrowe wyzwania: Czy nowe media zastąpią wychowawców?*”. W konferencji wzięło udział ok. 100 przedstawicieli oświaty: nauczyciele, specjaliści szkolni, pracownicy poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz placówek doskonalenia nauczycieli.

W 2018 r. zorganizowano dwie edycje szkolenia stacjonarnego „*Bezpieczne funkcjonowanie w mediach społecznościowych*”.

Przygotowano publikację internetową Marcina Millera – „*Bezpieczne funkcjonowanie w mediach społecznościowych ze szczególnym uwzględnieniem zagrożeń sieciowymi grami komputerowymi*”.

Ponadto Ministerstwo Edukacji Narodowej zrealizowało działania uzupełniające w ramach:

3.1. Inicjowanie zadań mających na celu wpływ na bezpieczeństwo i kształtowanie pozytywnych postaw dzieci i młodzieży w tym działania z zakresu tworzenia lub rewitalizacji miejsc i obiektów.

3.4 Organizowanie akcji i inicjatyw ukierunkowanych na zagospodarowanie czasu wolnego (zajęcia pozaszkolne, przedsięwzięcia edukacyjne, zajęcia plenerowe, zajęcia sportowe itp.) mających na celu przeciwdziałanie agresji, przemocy i patologii wśród dzieci i młodzieży.

3.5 Inicjowanie i realizacja przedsięwzięć zmierzających do przeciwdziałania przemocy, ograniczenia dostępu dzieci i młodzieży do alkoholu, papierosów, środków odurzających, w tym przeciwdziałanie narkomanii oraz ograniczanie dostępu do substancji psychoaktywnych, tzw. dopalaczy.

3.6 Organizowanie debat społecznych, warsztatów, spotkań oraz innych przedsięwzięć z zakresu bezpieczeństwa dzieci i młodzieży.

a) nowelizacja rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach.

Sprawy bezpieczeństwa i higieny uczniów w szkole reguluje znowelizowane *rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach*¹¹.

14 listopada 2018 r. została opublikowana nowelizacja ww. rozporządzenia.

Zmiany dotyczyły:

- 1) obowiązku rejestrowania wyjść grupowych uczniów, które nie są wycieczkami. Rejestr będzie prowadzony przez dyrektora szkoły lub placówki i będzie zawierać: datę, miejsce i godzinę wyjścia lub zbiórki uczniów, cel lub program wyjścia, miejsce i godzinę powrotu, imiona i nazwiska opiekunów, liczbę uczniów oraz podpisy opiekunów i dyrektora. Do prowadzenia rejestru dyrektor może upoważnić inną osobę. Do wycieczek szkolnych nadal stosuje się kartę wycieczki, określoną w § 6 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 maja 2018 r. *w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki*¹²;
- 2) obowiązku uwzględnienia w planie zajęć dydaktyczno-wychowawczych równomiernego obciążenia uczniów w poszczególnych dniach tygodnia, zróżnicowania zajęć oraz możliwości psychofizycznych uczniów podejmowania intensywnego wysiłku umysłowego;
- 3) wprowadzenia obowiązku zasięgnięcia opinii rady rodziców i samorządu uczniowskiego przez dyrektora szkoły lub placówki w sprawie długości przerw międzylekcyjnych. Szkoła powinna mieć możliwość uwzględnienia w organizacji pracy swojej specyfiki oraz potrzeb uczniów, w tym umożliwiać im spożycie posiłków;
- 4) określenia obowiązku dyrektora szkoły lub placówki w zakresie zapewnienia uczniom miejsca na pozostawienie podręczników i przyborów szkolnych. Rozwiązanie to powinno spowodować skuteczniejsze egzekwowanie praw ucznia i ograniczyć problemy z nadmiernym obciążeniem układu mięśniowo-szkieletowego negatywnie wpływającym na rozwój dziecka;
- 5) uwzględnienia możliwości przeprowadzenia prac remontowych, naprawczych lub instalacyjnych w czasie funkcjonowania szkoły lub placówki. Należy jednak podkreślić, że prace te prowadzi się w przypadku ich konieczności i z zastosowaniem szczególnych środków ostrożności. Organizuje się je w sposób nienarażający osób pozostających pod opieką szkoły lub placówki. Miejsca gdzie są prowadzone prace remontowe, naprawcze i instalacyjne, należy zabezpieczyć przed dostępem osób nieuprawnionych, w szczególności uczniów;
- 6) uzupełnienia katalogu miejsc, w których powinna znajdować się apteczka, o świetlicę;
- 7) rozszerzenia grupy osób, które powinny odbyć szkolenie z zakresu udzielania pierwszej pomocy. W celu zwiększenia bezpieczeństwa dzieci podczas pobytu w szkole, także pozostali jej pracownicy powinni być przygotowani do udzielania pierwszej pomocy. W sytuacjach zagrożenia zdrowia lub życia niewątpliwie największe znaczenie ma czas udzielenia poszkodowanemu pomocy, dlatego tak istotne jest, by każdy z pracowników, który znajdzie się najbliżej osoby potrzebującej pomocy, umiał zareagować w danej sytuacji;
- 8) wskazania warunków, które muszą spełniać strzelnice organizowane w szkołach i placówkach. Zgodnie z art. 45 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. *o broni i amunicji*¹³ broń palna oraz inna broń zdolna do rażenia celów na odległość może być używana w celach szkoleniowych i sportowych tylko na strzelnicach. Strzelnice oraz ich regulaminy muszą być zgodne z przepisami ww. ustawy. Zajęcia na strzelnicy może prowadzić osoba, która spełnia warunki zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 46 ust. 3 wymienionej ustawy. Przed przystąpieniem do strzelania z broni sportowej uczniów należy zaznajomić z zasadami korzystania ze strzelnicy i bezpiecznego obchodzenia się z bronią;
- 9) określenia terminu na sporządzenie i doręczenie protokołu powypadkowego osobom uprawnionym do zaznajomienia się z materiałami postępowania powypadkowego. Protokół sporządza się w terminie 21 dni od dnia

¹¹ Dz. U. z 2003 r., poz. 69, z późn. zm.;

¹² Dz. U. poz. 1055;

¹³ Dz. U. z 2017 r. poz. 1839, z późn. zm.;

zakończenia postępowania powypadkowego, a doręcza niezwłocznie. Jedynie w uzasadnionych przypadkach protokół powypadkowy może być sporządzony w późniejszym terminie.

Rozporządzenie weszło w życie 29 listopada 2019 r. Dodano przepis przejściowy pozwalający szkołom i placówkom na dostosowanie się do wymagań dotyczących organizacji przerw międzylekcyjnych i szkolenia z udzielania pierwszej pomocy, w terminie do dnia 1 marca 2019 r.

b) wspieranie zdrowia psychicznego

W 2018 r. Minister Edukacji Narodowej w ramach ogłoszonego otwartego konkursu ofert na realizację zadania z zakresu zdrowia publicznego¹⁴ wyłonił dwa podmioty, których zadaniem było upowszechnienie wiedzy na temat znaczenia zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży w procesie edukacyjnym przez prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych oraz szkolenie w tym zakresie.

W ramach realizacji projektu przeprowadzono:

- a) 300 godzin pokazowych lekcji wychowawczych dla 4190 uczniów;
- b) 200 godzin spotkań z rodzicami dla 1292 rodziców;
- c) opracowano 6 scenariuszy zajęć na spotkania z rodzicami: „Budowanie koalicji szkolnej. Dlaczego warto współpracować z nauczycielem”, „Stres związany ze zmianą szkoły”, „Czy znasz swoją córkę, swojego syna?”, „Komunikacja z dzieckiem”, „Rodzic jako lider”, „Czas wolny daje siłę do działania”;
- d) przygotowano platformę wsparcia dla Szkół Myślenia Pozytywnego, obejmującą:
 - moduły szkoleniowe o tematyce: „Diagnoza potrzeb w szkole”, „Przeprowadzanie monitoringu i ewaluacji realizacji zadań profilaktycznych w szkole”, „Komunikacja z rodzicami - wspierająca rola rodziny w tworzeniu koalicji szkolnej na rzecz profilaktyki”, „Wdrożenie realizacji programu w szkole”, „Dobór efektywnych narzędzi wdrożenia programu”, „Automotywacja i wsparcie superwizyjne dla nauczycieli wdrażających program profilaktyki zdrowia psychicznego”;
 - moduł monitorująco-ewaluacyjny;
 - moduł certyfikacyjny (uwzględniający zadania certyfikacyjne na każdy miesiąc, system przysyłania danych i ewaluacji wykonanych zadań);
 - moduł do kontaktu z mentorem przypisanym do szkoły; moduł z bazą pytań i odpowiedzi z różnych zakresów tematyki profilaktyki zdrowia psychicznego. Platforma dostępna na stronie: <https://system.myslepozytywnie.pl>;
- e) przeprowadzono 16 szkoleń dla realizatorów profilaktyki i promocji zdrowia psychicznego w szkołach. W szkoleniach wzięło udział 1700 nauczycieli i wychowawców. Szkolenia odbyły się we wszystkich województwach.
- f) przeprowadzono 16 konferencji we wszystkich województwach: udział wzięło 1454 osoby - liczba godzin konferencji szkoleniowych: 64 godziny (16 konferencji wojewódzkich trwających po 4 godziny).

Całkowity zasięg kampanii medialnej: 5 613 864 osób, w tym: działania w Internecie dotarły do 5 082 500 osób; kampania w kinach dotarła do 131 364 osób; spot promocyjny dotarł szacunkowo do 300 000 osób.

Ponadto przeprowadzono badanie, którego celem była ocena „Realizacji działań związanych ze skuteczności Szkolnego Systemu Wsparcia Zdrowia Psychicznego „Myślę Pozytywnie”. Badanie przeprowadzonego na próbie 1306 respondentów, w tym wśród rodziców (463 respondentów), nauczycieli i pedagogów (479 respondentów) oraz przedstawicieli otoczenia szkoły - jednostek nadzoru oświatowego, współpracujących stowarzyszeń, przedsiębiorców, samorządu terytorialnego i innych osób (364 respondentów). W wyniku realizacji badania ewaluacyjnego powstał Raport metodologiczny oraz przeprowadzono konferencję podsumowującą projekt. W konferencji uczestniczyło 40 osób.

¹⁴ Narodowy Program Zdrowia w ramach Działania 1, Wspieranie zdrowia psychicznego Celu Operacyjnego 3, Profilaktyka problemów zdrowia psychicznego i poprawa dobrostanu psychicznego społeczeństwa pn. Prowadzenie działań na rzecz upowszechniania wiedzy na temat zdrowia psychicznego i jego uwarunkowań, kształtowanie przekonań, postaw, zachowań i stylu życia wspierającego zdrowie psychiczne, rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrażających zdrowiu psychicznemu, przeciwdziałanie seksualizacji dzieci i młodzieży – w szczególności przez prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych;

W 2018 r. Ośrodek Rozwoju Edukacji zorganizował szkolenia:

- „Ochrona zdrowia psychicznego – przeciwdziałanie depresji i samobójstwom wśród dzieci i młodzieży”, którego celem było zwiększenie skuteczności działań wychowawczo-profilaktycznych i interwencyjnych szkół i placówek. W szkoleniu on-line uczestniczyło 561 pracowników oświaty.
- „Praca nad zachowaniami autoagresywnymi, myślami i tendencjami samobójczymi dzieci i młodzieży”, którego celem było wzmacnianie kompetencji wychowawczych nauczycieli i wychowawców MOW/MOS umożliwiających zmianę postaw wychowanków, kształtowanie kompetencji społecznych i przeciwdziałanie autoagresji. W szkoleniu stacjonarnym uczestniczyło 41 osób.
- „Interwencja kryzysowa wobec dzieci i młodzieży”, które miało za cel przygotowanie specjalistów do wspierania szkół i placówek w zakresie prowadzenia interwencji kryzysowej. W blending-learningu uczestniczyło 56 osób.
- „Interwencja w sytuacji przemocy rówieśniczej. Metoda Wspólnej Sprawy wg. Kena Rigby’ego” (276 uczestników),
- „Profilaktyka przemocy rówieśniczej – rola świadka” (208 uczestników),
- „Przeciwdziałanie przemocy domowej wobec dziecka oraz wdrożenie procedury „Niebieskie karty” w oświacie” – 106 uczestników.

Na stronach ORE udostępniane są materiały dotyczące obszaru zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży.

c) bezpieczeństwo podczas wypoczynku

W 2018 r. wypoczynek dzieci i młodzieży organizowany był na podstawie przepisów ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (art. 92a-92ti rozdz. 9a)¹⁵ oraz na podstawie przepisów rozporządzenia w sprawie wypoczynku dzieci i młodzieży¹⁶.

Na stronie MEN dedykowanej wypoczynkowi www.wypoczynek.men.gov.pl upowszechniane są najważniejsze informacje dotyczące zasad organizowania wypoczynku, bezpieczeństwa, obowiązku zgłoszenia wypoczynku do kuratora oświaty, bazy wypoczynku, kwalifikacji kierownika i wychowawców wypoczynku, procedur obowiązujących podczas kontroli, zasad organizowania opieki medycznej dla uczestników wypoczynku, obowiązku posiadania zaświadczenia o niekaralności oraz do bezpłatnego pobrania - Poradnik pt. „Bezpieczny wypoczynek”.

Kuratorzy oświaty przeprowadzili akcje informacyjne dla organizatorów wypoczynku w poszczególnych województwach oraz udostępnili na swoich stronach szereg informacji, ważnych dla wszystkich interesariuszy, w tym kadry wypoczynku, organizatorów wypoczynku oraz rodziców.

Ministerstwo Edukacji Narodowej podejmuje również współpracę i włącza się do akcji informacyjnych (przekazując informacje do kuratorów oświaty) w zakresie bezpiecznego wypoczynku, prowadzonych przez:

- Ministerstwo Sportu i Turystyki w zakresie bezpieczeństwa nad wodą i w górach,
- Straż Graniczną w zakresie priorytetowego traktowania zorganizowanych grup dzieci i młodzieży na przejściach granicznych,
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych w zakresie bezpiecznych podróży zagranicznych, opieki medycznej za granicą, ubezpieczeń uczestników wypoczynku oraz zasad zachowania obowiązujących w różnych krajach świata.

Na stronie MEN zamieszczone zostały odesłania do stron ministerstw i podmiotów (GOPR, TOPR, WOPR itp.) realizujących projekty na rzecz bezpieczeństwa, m.in.:

- zakładka „Ostrzeżenia dla podróżnych”,
- poradnik pn. „Polak za granicą”,
- zakładka „Bezpieczne Wakacje”,

¹⁵ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2018 r., poz. 1457).

¹⁶ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 marca 2016 r. w sprawie wypoczynku dzieci i młodzieży (Dz. U. poz. 452).

- „Bezpieczny Autobus”,
- rejestracja wyjazdu za granicę poprzez serwis „Odyseusz”.

W 2018 r. na stronach ORE, w zakładce Szkoła/dla rodziców zaktualizowano materiały informacyjne na temat bezpiecznych ferii i wakacji.

Ministerstwo Edukacji Narodowej we współpracy z kuratoriami oświaty prowadzi stały monitoring w zakresie realizacji działań związanych z wypoczynkiem dzieci i młodzieży, w tym m.in. poprzez nadzór nad jego organizacją oraz sprawozdawczość z przebiegu wypoczynku na terenie poszczególnych województw.

d) przeciwdziałanie uzależnieniom

W 2018 r. weszły w życie przepisy rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie *w sprawie zakresu i form prowadzenia w szkołach i placówkach systemu oświaty działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w celu przeciwdziałania narkomanii*¹⁷.

Dostosowano przepisy dotychczasowego rozporządzenia¹⁸ do przepisów ustawy z dnia 11 września 2015 r. *o zdrowiu publicznym*¹⁹, na mocy której dokonano zmian w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. *o przeciwdziałaniu narkomanii*²⁰. Zgodnie z nimi podstawę do działań z zakresu przeciwdziałania narkomanii stanowi odpowiednia część Narodowego Programu Zdrowia obejmująca Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomanii. Dostosowanie przepisów dotyczyło także ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. *Prawo oświatowe*.

W rozporządzeniu zmieniającym ponadto wzmocniono regulacje umożliwiające prowadzenie skutecznych działań profilaktycznych w celu przeciwdziałania narkomanii, tj. działań o potwierdzonej skuteczności lub opartych na naukowych podstawach oraz uzupełniono regulacje o rozwiązania podkreślające konieczność zwrócenia szczególnej uwagi na zagrożenia związane z używaniem substancji psychotropowych, środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych.

Ministerstwo Edukacji Narodowej przekazało wszystkim kuratorom oświaty pismo, w którym zwrócono uwagę na konieczność stałego podnoszenia jakości działań profilaktycznych w szkołach i placówkach. W piśmie przywołano zmiany legislacyjne wprowadzone przepisami znowelizowanego rozporządzenia *w sprawie zakresu i form prowadzenia w szkołach i placówkach oświatowych działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w celu przeciwdziałania narkomanii* oraz ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. o zmianie ustawy *o przeciwdziałaniu narkomanii oraz ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej*,²¹ które mają zapewnić profesjonalizację działalności profilaktycznej szkół i placówek oświatowych.

Do pisma dołączono informację ORE na temat *rekomendowanych programów promocji zdrowia psychicznego i profilaktyki uniwersalnej, selektywnej, wskazującej*, z prośbą o upowszechnienie jej wśród dyrektorów szkół i placówek oświatowych.

Kontynuowano zadanie publiczne dotyczące przeprowadzenia badania na temat skuteczności realizowanych działań profilaktycznych i wydanie rekomendacji w tym zakresie w ramach projektu pn.: *Prowadzenie całościowych badań dotyczących funkcjonowania systemu oddziaływań profilaktycznych w Polsce*²² i przygotowano rekomendacje

¹⁷ Dz. U. z 2018 r. poz. 214

¹⁸ Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2015 r. w sprawie zakresu i form prowadzenia w szkołach i placówkach systemu oświaty działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w celu przeciwdziałania narkomanii (Dz. U. poz. 1249);

¹⁹ Dz. U. z 2017 r. poz. 2237;

²⁰ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2017 r. poz. 783);

²¹ Dz. U. z 2018 r. poz. 1490;

²² Umowa zawarta z Fundacją „Masz Szansę” na okres 2016-2018. Zadanie finansowane jest z rezerwy budżetu państwa poz. 36 w ramach Rządowego programu wspomagania w latach 2015–2018 organów prowadzących szkoły w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach – „Bezpieczna+”. Program został przyjęty uchwałą nr 89/2015 Rady Ministrów z dnia 23 czerwca 2015 r. w sprawie Rządowego programu wspomagania w latach 2015–2018 organów prowadzących szkoły w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach – „Bezpieczna+” oraz Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 23 czerwca 2015 r. w sprawie realizacji Rządowego programu wspomagania w latach 2015–2018 organów

dla działalności profilaktycznej prowadzonej w szkołach i na różnych szczeblach administracji samorządowej.

Rekomendacje zostały zaprezentowane 11 grudnia na międzynarodowej konferencji pn. „System oddziaływań profilaktycznych w Polsce. Stan i rekomendacje dla zwiększenia skuteczności i efektywności planowania i realizowania działań profilaktycznych w mikro i makro skali”.

Kontynuowano szkolenia dla przedstawicieli placówek doskonalenia nauczycieli oraz kadry pedagogicznej szkół i placówek, m.in. w zakresie wdrażania:

- 1) programu pn. Szkolna interwencja profilaktyczna,
- 2) programu pn. Szkoła dla Rodziców i Wychowawców.

Prowadzono szkolenia dotyczące:

- 1) Wczesnego rozpoznawania i interwencji wobec wychowanków MOW/MOS zażywających substancje psychoaktywne,
- 2) Interwencji kryzysowej wobec wychowanków MOW i MOS,
- 3) Prowadzenia ewaluacji programów profilaktycznych w MOW/MOS”
- 4) Konstruowania programów profilaktycznych w ramach opracowywania programu wychowawczo-profilaktycznego.

Ośrodek Rozwoju Edukacji organizował szkolenia:

- z zakresu profilaktyki narkomanii – Szkolenie „*Wczesne rozpoznawanie i interwencja wobec wychowanków MOW/MOS zażywających środki psychoaktywne*”. Celem szkolenia było wsparcie merytoryczne kadry placówek w zakresie reagowania w sytuacji zażywania przez wychowanków środków psychoaktywnych. W szkoleniu stacjonarnym uczestniczyło 23 pracowników placówek.
- szkolenie e-learningowe pn. „*Profilaktyka uzależnień behawioralnych*”, w którym uczestniczyły 243 osoby.
- szkolenie „*Dialog motywujący jako efektywna metoda wspomagania zmiany w praktyce wychowawczej*”, które miało na celu wzmacnianie kompetencji wychowawczych nauczycieli i wychowawców placówek umożliwiających zmianę postaw wychowanków, kształtowanie kompetencji społecznych, w szczególności komunikacyjnych. Szkolenie ukończyło 42 osoby.

e) upowszechnianie wiedzy o bezpieczeństwie

Na stronie internetowej www.ore.edu.pl dostępne są materiały:

- publikacje, scenariusze do zajęć, aktualne raporty z badań z zakresu profilaktyki uzależnień,
- nagrania wykładów: „*Profilaktyka zachowań problemowych – dlaczego warto się nią zajmować?*” i „*Uzależnienia behawioralne wśród dzieci i młodzieży*”.
- publikacje oraz materiały dydaktyczne z uwzględnieniem dotyczące agresji i przemocy, w tym cyberprzemocy,
- nagrania wykładów z tematyki „*Jak skutecznie ograniczać przemoc w szkole*” oraz „*Ryzykowne zachowania w sieci*”,
- Procedura „*Niebieskie Karty*” w oświacie, na której znajdują się wykazy: najważniejszych aktów prawnych z punktu widzenia problematyki przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz przydatnych linków, a także publikuje i materiały dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie:

prowadzących szkoły w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach – „Bezpieczna+” (Dz. U. z 2015 r. poz. 972 i z 2017 r. poz. 1698);

- * „*Prawne aspekty przemocy w rodzinie*”. Opracowanie zawiera opis regulacji prawnych i możliwości interwencji podejmowanych przez szkoły i placówki oświatowe wraz z przykładowo wypełnionymi formularzami Niebieska Karta A i B oraz wzory pism procesowych.
- * „*Przemoc w rodzinie - działania pracowników oświaty*”. Poradnik zawiera kwestionariusze oceny ryzyka występowania przemocy w rodzinie oraz algorytmy postępowania w przypadku podejrzenia przemocy w rodzinie dla przedstawicieli oświaty.
- * Materiał dydaktyczny „*Procedura Niebieskie Karty w oświacie*”, opracowany jako pomoc dla osób realizujących szkolenia dla pracowników oświaty.
- * Poradnik dla pracowników oświaty dotyczący zjawiska przemocy w rodzinie pt. „*Kontakt z dzieckiem w sytuacji podejrzenia przemocy w rodzinie*”.
- * Materiał dydaktyczny: „*Ujawnienie wykorzystywania seksualnego dzieci w obecności pracowników oświaty – ocena i sposób postępowania*”. Opracowanie dotyczy sytuacji, gdy dziecko ujawnia doświadczenie wykorzystywania seksualnego pracownikowi oświaty. Scenariusz może być wykorzystany do przeszkolenia specjalistów szkolnych i specjalistów z poradni psychologiczno-pedagogicznych.

Od wielu lat funkcjonuje System rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego, który powstał w ramach współpracy międzyinstytucjonalnej (Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Instytut Psychiatrii i Neurologii). Głównym jego zadaniem jest ocena jakości i rekomendacja programów z obszarów promocji zdrowia psychicznego, profilaktyki uzależnień (profilaktyka narkomanii, alkoholizmu, nikotynizmu, e-uzależnień) oraz zapobiegania zachowań problemowym/ryzykownym dzieci i młodzieży, np. agresji i przemocy (jak i cyberprzemocy). Przy współpracy ORE powstał portal internetowy www.programyrekomendowane.pl, który zawiera m.in. Bazę programów rekomendowanych, ze szczegółowym ich opisem, a także kluczowymi informacjami dotyczącymi skutecznych strategii profilaktycznych oraz teorii naukowe, w oparciu o które należy konstruować program profilaktyczny (*evidence based practice*).

W ramach upowszechniania wiedzy z zakresu planowania i realizacji skutecznych działań profilaktycznych ORE w 2018 r. zorganizował szkolenia stacjonarne „Skuteczne działania profilaktyczne” (19 uczestników) i „Ewaluacja programów profilaktycznych w MOW/MOS” (18 uczestników) oraz e-learningowe „Konstruowanie programów profilaktycznych w ramach opracowywania programu wychowawczo-profilaktycznego” (92 uczestników),

Na stronie internetowej MEN: <https://bezpiecznaszkola.men.gov.pl/> podmioty realizujące zadania w ramach rządowego programu Bezpieczna+ udostępniają bezpłatnie wypracowane materiały i produkty.

Dodatkowo Ośrodek Rozwoju Edukacji wspólnie z Rządowym Centrum Bezpieczeństwa podjęli inicjatywę o charakterze edukacyjnym, która miała na celu podniesienie wśród dzieci i młodzieży świadomości o funkcjonowaniu systemu ostrzegania o zagrożeniach za pomocą SMS-ów zwanych „Alert RCB”, a także sposobów reagowania w sytuacjach zagrażających zdrowiu i życiu. W ramach współpracy opracowano trzy pakiety edukacyjne dla uczniów klas I-III szkoły podstawowej, uczniów klas IV-VIII szkoły podstawowej oraz uczniów szkół ponadpodstawowych. Pakiet zawiera jeden scenariusz lekcji dla każdego etapu edukacyjnego wraz z materiałami pomocniczymi dla uczniów i nauczycieli oraz rodziców. Zorganizowano szkolenie e-learningowe na temat nowego systemu ostrzegania ludności o zagrożeniach za pomocą wiadomości tekstowych (SMS) – Alert RCB. Uczestnicy zapoznali się z zasadami ostrzegania ludności, poznali katalog zagrożeń, w ramach którego rozsyłane są wiadomości SMS z ostrzeżeniami, zasady bezpiecznych zachowań podczas wystąpienia ekstremalnych zjawisk atmosferycznych i wielkoobszarowych pożarów. Otrzymali materiały do przeprowadzenia zajęć z uczniami na różnych etapach edukacji. W szkoleniu uczestniczyło 188 pracowników oświaty. Informacje o „Alert RCB” były rozpowszechniane wśród szkół i placówek poprzez dostępne kanały: na stronie internetowej www.ore.edu.pl, Facebooku i w Newsletterze ORE.

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

W ramach podejmowanych działań wynikających z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014–2020 zatwierdzonego uchwałą nr 76 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014 r., w roku 2018 Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej podjęło m.in. następujące czynności:

- 1) utrzymanie 35 specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- 2) utworzenie w Krakowie kolejnego, 36. specjalistycznego ośrodka wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- 3) finansowanie realizacji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych oraz programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie (zadanie realizowane przez samorządy powiatowe, a finansowane ze środków budżetu państwa);
- 4) dofinansowanie szkoleń dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie (zadanie realizowane przez marszałków województw);
- 5) organizacja ogólnopolskiej konferencji pn. „Bezpieczeństwo osób starszych. Profilaktyka, interwencja, pomoc” dla przedstawicieli instytucji i organizacji zaangażowanych w realizację działań na rzecz przeciwdziałania przemocy;
- 6) przeprowadzono kampanię społeczną dotyczącą przeciwdziałania przemocy w rodzinie wobec osób starszych, w ramach której wyprodukowano i wyemitowano w dwóch stacjach telewizyjnych o zasięgu ogólnopolskim spot telewizyjny dotyczący powyższej tematyki;
- 7) w ramach środków finansowych z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie funkcjonował również Telefon dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”, który działa całodobowo. W wybranych godzinach prowadzone są również konsultacje w języku angielskim i rosyjskim, w wybrane dni działała też telefoniczna poradnia prawna. Rozmowy są bezpłatne dla dzwoniących osób.

Ministerstwo Sportu i Turystyki

W 2018 r. Ministerstwo Sportu i Turystyki realizowało następujące działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa imprez masowych i współpracy z kibicami sportowymi:

1. W związku z realizacją „Programu Ministra Sportu i Turystyki KIBICE RAZEM dotyczącego poprawy organizacji i bezpieczeństwa imprez sportowych w Polsce poprzez budowę struktur dialogu i współpracy ze środowiskiem kibiców na lata 2016 – 2018”, Ministerstwo kontynuowało współpracę z fanami piłki nożnej poprzez utworzenie kolejnych lokalnych ośrodków dla kibiców. W ubiegłym roku, do już funkcjonujących 15 ośrodków, dołączyły 2 nowe lokalizacje.
2. Przedstawiciele MSiT brali udział w pracach Rady Bezpieczeństwa Imprez Sportowych i Stałej Grupy Ekspertckiej oraz Komisji Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki Sejmu RP w obszarze bezpieczeństwa imprez sportowych. Przedstawiciele MSiT uczestniczyli poza tym w spotkaniach z przedstawicielami m.in.: Policji, MSWiA, spółki Ekstraklasa S.A., Polskiego Związku Piłki Nożnej, klubów piłkarskich i urzędów wojewódzkich, na których dyskutowano nad sposobami przeciwdziałania negatywnym zachowaniom uczestników masowych imprez sportowych, w tym meczów piłki nożnej.
3. Od 2012 r. MSiT realizuje, w oparciu o komunikaty Komendy Głównej Policji i raporty Polskiego Związku Piłki Nożnej oraz informacje przekazywane przez Wojewódzkie Zespoły Interdyscyplinarne ds. Bezpieczeństwa Imprez Masowych, zadanie polegające na monitorowaniu naruszeń przepisów ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych i zachowań chuligańskich podczas tego typu imprez.

Ministerstwo uczestniczyło ponadto w realizacji zadań w ramach „Rządowego Programu Przeciwdziałania Korupcji na lata 2018-2020” w zakresie działania pn. „Wspieranie edukacji antykorupcyjnej w środowisku sportowym”. W 2015 r. podjęta została decyzja o wprowadzeniu Programu Ministra Sportu i Turystyki na lata 2015 – 2020 dotyczącego zapobiegania korupcji w sporcie pt. „Nie bądź pionkiem w grze!”. Celem Programu jest podnoszenie świadomości środowiska sportowego na temat zagrożeń korupcyjnych, w tym w szczególności noszących znamiona ustawiania zawodów sportowych. Główne działania programu koncentrowały się na przedsięwzięciach edukacyjnych przygotowanych dla różnych grup docelowych, w tym priorytetowo dla młodych zawodników, uprawiających sporty, w których istnieje największe ryzyko wystąpienia zagrożeń korupcyjnych. Ich uzupełnienie stanowiły działania naukowo-badawcze i informacyjne. W 2018 r. w ramach Programu prowadzono następujące działania:

1. Cykliczne szkolenia profilaktyczne pn. „Przeciwdziałanie korupcji i ustawianiu zawodów sportowych w klubach piłkarskich”, skierowane do piłkarzy w wieku od 15 do 18 lat w klubach piłkarskich trzech najwyższych klas rozgrywkowych. Projekt realizowany był we współpracy MSiT z Komendantem Głównym Policji, Zarządem Polskiego Związku Piłki Nożnej oraz Zarządem Ligi Zawodowej Piłki Nożnej Ekstraklasa S.A.

2. Projekt „Zapobieganie korupcji w sporcie i ustawianiu zawodów sportowych w szkołach mistrzostwa sportowego”, który polegał na organizacji szkoleń antykorupcyjnych dla młodych sportowców z ww. szkół przez pracowników ministerstwa i Komend Wojewódzkich Policji. Na potrzeby szkoleń MSiT opracowało i opublikowało broszury informacyjne zawierające zbiór zasad i dobrych praktyk, które pomogą młodym piłkarzom w unikaniu zagrożeń korupcyjnych w dalszej karierze sportowej oraz umożliwią kształtowanie postawy asertywnego reagowania w trudnej sytuacji.

3. Projekt szkoleniowy skierowany do kadry zarządczej polskich związków sportowych, dotyczący zarządzania w organizacji oraz przygotowania i przeprowadzenia wielkich imprez sportowych. Projekt realizowany był we współpracy MSiT z Centralnym Biurem Antykorupcyjnym. W 2018 r. w szkoleniu profilaktycznym udział wzięło około 40 przedstawicieli polskich związków sportowych.

4. Ministerstwo Sportu i Turystyki zleciło w ubiegłym roku badanie dotyczące zjawiska korupcji w środowisku sportowym, ze szczególnym uwzględnieniem zjawiska manipulowania zawodami sportowymi. Badanie oparte zostało na ankietach skierowanych do sportowców wyczynowych oraz analizie opinii polskiego społeczeństwa. Wyniki raportu opublikowano w formie raportu końcowego pn. „Zjawisko korupcji w środowisku sportowym. Analiza w oparciu o dane empiryczne”, który posłużył m.in. jako podstawa do ewaluacji programu „Nie bądź pionkiem w grze”.

5. MSiT realizowało również działania na szczeblu międzynarodowym na rzecz zwalczania manipulowania zawodami sportowymi. W 2015 r. Polska podpisała Konwencję Rady Europy z dnia 18 września 2014 r. w sprawie manipulowania zawodami sportowymi, której celem jest ochrona uczciwości w sporcie i etyki sportowej w zgodzie z zasadą autonomii sportu. W ramach wdrażania postanowień Konwencji, MSiT podejmowało działania, które miały na celu utworzenie Platformy Krajowej, na rzecz koordynacji zadań w obszarze zwalczania manipulowania zawodami sportowymi. Prace związane z tą problematyką prowadzone były przez, powołaną przy Radzie Europy, międzynarodową grupę ekspercką pod nazwą „Grupa Kopenhaska” oraz nieformalną grupę operacyjną, składającą się z przedstawicieli właściwych ministerstw, organów ścigania, podmiotów sportowych oraz operatorów zakładów wzajemnych. Zadanie grupy operacyjnej stanowiło monitorowanie podejrzanych zakładów wzajemnych, dotyczących zawodów sportowych podczas dużych imprez sportowych.

Dodatkowo działania wpisujące się w założenia Programu "Razem bezpieczniej", wdrażane były przez Ministerstwo Sportu i Turystyki w ramach programu pn. „Przeciwdziałanie poprzez sport agresji i patologii wśród dzieci i młodzieży”. W 2018 roku MSiT zrealizowało następujące zadania:

1. „Upowszechnianie sportu poprzez cykl imprez w Zakładach Opiekuńczo Wychowawczych”, polegające na przeprowadzeniu w 20 placówkach w Polsce spotkań z podopiecznymi ww. zakładów. Każde spotkanie podzielone było na dwie części. W pierwszej części medalista Igrzysk Olimpijskich Kajetan Broniewski przedstawiał historię polskiego sportu oraz historie najsłynniejszych polskich sportowców, zmagających się z różnymi problemami życia codziennego. W drugiej części spotkań odbywały się zawody na ergometrach wioślarskich, na dystansie 500 m. Po zakończeniu zawodów podopieczni ośrodków otrzymywali nagrody i wyróżnienia, a dwóch najlepszych zawodników reprezentowało następnie ośrodek podczas zawodów finałowych. W spotkaniach udział wzięło ok. 600 dziewcząt i chłopców wraz z opiekunami, nauczycielami i dyrektorami placówek.

2. „IX Konferencja podsumowująca 8 lat programu Przeciwdziałania poprzez sport agresji i patologii wśród dzieci i młodzieży” i „Finał 2018 Cyklu Imprez Sportowych w Ośrodkach Opiekuńczo Wychowawczych”, które odbyły się w siedzibie Polskiego Komitetu Olimpijskiego w Warszawie. W konferencji udział wzięli znani polscy sportowcy i olimpijczycy oraz przedstawiciele MSiT i Ministerstwa Sprawiedliwości. Podczas konferencji odbył się finał zawodów wioślarskich.

W 2018 r. Ministerstwo Sportu i Turystyki prowadziło również istotne działania mające wpływ na kształtowanie wizerunku Polski jako kraju bezpiecznego i przyjaznego, zarówno dla turystów krajowych, jak i zagranicznych:

1. Akcja informacyjna „Turystyka bez ryzyka” polegająca na prowadzeniu dedykowanej bezpieczeństwu turystów stronie internetowej (www.turystykabezryzyka.gov.pl), która zawiera najważniejsze informacje dotyczące planowania wyjazdu, transportu, bagażu w podróży, zdrowia i ubezpieczenia, wiz, paszportów, wypoczynku dzieci i młodzieży oraz informacje na temat podpisywania umów i trudnych sytuacji w podróży. Celem akcji było zwiększenie wiedzy społeczeństwa nt. bezpieczeństwa na urlopie. W ramach akcji przygotowano cztery filmy informacyjne na temat wypoczynku, w tym dwa poświęcone zimowym wyjazdom. Jeden z filmów dotyczył bezpieczeństwa na szlakach turystycznych górskich, drugi poświęcony został bezpieczeństwu podczas jazdy na nartach. Animacje zostały zamieszczone w Internecie, z wykorzystaniem kanału MSiT na portalu YouTube oraz koncie w portalu społecznościowym Facebook. Liczba odsłon obydwu animowanych filmów promujących bezpieczeństwo podczas zimowego wypoczynku osiągnęła poziom 55,6 tys.

2. Funkcjonowanie „Telefonu Bezpieczeństwa” dla turystów zagranicznych. Cel główny zadania stanowiło zapewnienie informacji i pomocy w nagłych sytuacjach kryzysowych, takich jak kłopoty ze zdrowiem, zaginięcie dokumentów czy kradzieże. Akcja realizowana była na mocy umowy o współpracy pomiędzy Ministerstwem Sportu i Turystyki, Polską Organizacją Turystyczną i Komendą Główną Policji. Akcja stanowiła część systemu Contact Center w ramach Turystycznej Infolinii – Poland Travel Hotline.

3. Akcja informacyjno-edukacyjna „Bezpieczna Woda” mająca na celu kreowanie odpowiednich postaw związanych z bezpiecznym wypoczynkiem nad wodą i w wodzie. Efektem akcji było wykształcenie bezpiecznych zachowań wśród dzieci i młodzieży szkolnej, uprawiających sporty i rekreację wodną. Na potrzeby akcji wydrukowało broszury i plakaty, które zostały przekazane do szkół, komend policji oraz stowarzyszeń zajmujących się promocją bezpiecznego wypoczynku nad wodą. Ministerstwo udostępniło również materiały informacyjno-edukacyjne w wersji elektronicznej na stronie internetowej (www.msit.gov.pl). Akcję prowadzono również w sezonie zimowym.

Ministerstwo Infrastruktury

1. Spółka Polskie Koleje Państwowe S.A. w ramach ww. programu zrealizowała następujące działania:

- Zamieszczenie i aktualizacja w 2018 r. na stronie www.pkp.pl informacji z zakresu bezpieczeństwa i zasad postępowania w przypadku wystąpienia zagrożenia/sytuacji kryzysowej;

- Stałe zwiększanie liczby dworców kolejowych objętych usługą ochrony realizowaną przez zewnętrzne koncesjonowane podmioty;
- Wyposażanie dworców kolejowych w systemy zabezpieczenia technicznego (monitoring wizyjny, System Kontroli Dostępu, System Sygnalizacji Włamania i Napadu);
- Szkolenia pracowników ochrony/pracowników PKP S.A./najemców największych dworców kolejowych w zakresie postępowania w przypadku wystąpienia zagrożenia (prowadzone przez przedstawicieli Biura Bezpieczeństwa PKP S.A.);
- Prowadzenie bieżących kontroli przestrzegania zapisów Regulaminu Stacji;
- Podejmowanie i zacieśnianie współpracy PKP S.A. i agencji ochrony świadczących usługi ochrony osób i mienia z podmiotami administracji publicznej odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo, w tym wskazywanie obszarów wymagających poprawy;
- Realizacja zabezpieczeń zorganizowanych i niezorganizowanych przejazdów uczestników imprez sportowych, w tym kibiców meczów piłki nożnej w ramach cyklicznych spotkań z przedstawicielami zarządców infrastruktury, przewoźników kolejowych i przedstawicielami Komendy Głównej Straży Ochrony Kolei;
- Promowanie rozwiązań podnoszących bezpieczeństwo przestrzeni publicznej: bezpiecznej architektury, oświetlenia, oznakowania informacyjnego;
- Aktualizacja i wprowadzanie procedur i zasad postępowania z zakresu bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego skutkujących zwiększeniem wykrywalności zdarzeń mających miejsce na dworcach kolejowych.

Dodatkowo w dniu 8 października 2015 r. podpisane zostało Porozumienie w sprawie przyjęcia do stosowania: „Strategii działań zmierzających do poprawy stanu bezpieczeństwa na obszarach kolejowych i w pociągach”. Przedmiotowe Porozumienie zawarte zostało między Komendantem Głównym Policji, Komendantem Głównym Straży Granicznej, Komendantem Głównym Żandarmerii Wojskowej, a spółkami: Polskie Koleje Państwowe Spółka Akcyjna, PKP Polskie Linie Kolejowe Spółka Akcyjna, PKP Energetyka Spółka Akcyjna, TK Telekom Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, PKP Intercity Spółka Akcyjna, PKP Szybka Kolej Miejska w Trójmieście Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, PKP Cargo Spółka Akcyjna, PKP Linia Hutnicza Szerokotorowa Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, „Przewozy Regionalne” Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Koleje Wielkopolskie Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, „Koleje Mazowieckie – KM” Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Warszawska Kolej Dojazdowa Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Szybka Kolej Miejska Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, CTL Logistics Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, LOTOS Kolej Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, „Łódzka Kolej Aglomeracyjna” Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Koleje Śląskie Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Do Porozumienia 14 czerwca 2018 r. dołączyło kolejnych 5 spółek kolejowych: PKP Telkol Sp. z o.o., Koleje Dolnośląskie S.A., Bartex Sp. z o.o., Cargo Master Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Obrotu Surowcami Wtórnymi „DEPOL”. Głównym celem obecnie obowiązującej w m.in. Spółce PKP S.A. „Strategii działań zmierzających do poprawy stanu bezpieczeństwa na obszarach kolejowych i w pociągach” jest zmniejszenie liczby wydarzeń negatywnych w dziedzinie bezpieczeństwa oraz osiągnięcie porozumienia pomiędzy spółkami kolejowymi, a służbami mundurowymi (Policja, Straż Graniczna, Żandarmeria Wojskowa) w realizacji tego celu. Do zapewnienia i maksymalnego usprawnienia procesu podejmowania decyzji oraz koordynacji działań powołano *Centralny Zespół ds. Bezpieczeństwa na obszarach kolejowych i w pociągach* (zwany dalej: „Centralny Zespół”), któremu przewodniczy Dyrektor Biura właściwego ds. bezpieczeństwa PKP S.A., a w skład którego wchodzi przedstawiciele:

- 1) Policji wyznaczeni przez Komendanta Głównego Policji,
- 2) Straży Granicznej wyznaczeni przez Komendanta Głównego Straży Granicznej,

- 3) Żandarmerii Wojskowej wyznaczeni przez Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej,
- 4) Spótek kolejowych będących Stronami Porozumienia.

Posiedzenia Centralnego Zespołu odbywają się minimum raz na kwartał.

Na szczególną uwagę zasługuje fakt, iż to właśnie w ramach działań podejmowanych przez Członków Centralnego Zespołu zidentyfikowano obszary wymagające zmian legislacyjnych - dokonano analizy dotychczasowych przepisów i przygotowano projekty nowych. Niewątpliwie najważniejszym sukcesem jest nowelizacja *rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 23 listopada 2004 r w sprawie przepisów porządkowych obowiązujących na obszarze kolejowym, w pociągach i innych pojazdach kolejowych* (Dz.U. z 2015 r. poz. 50), której inicjatorem byli właśnie Członkowie Centralnego Zespołu.

Wartym podkreślenia jest również fakt funkcjonowania na terenach poszczególnych województw *Regionalnych Zespołów ds. Bezpieczeństwa na obszarach kolejowych i w pociągach*, których pracom przewodniczą właściwi Komendanci Regionu Straży Ochrony Kolei PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. Zadaniem Regionalnych Zespołów (...) jest m.in. inicjowanie działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa, prowadzenie działalności profilaktyczno-zapobiegawczej oraz bieżące rozpoznawanie i analizowanie istniejących zagrożeń.

Za najważniejsze zagadnienia obszaru bezpieczeństwa na kolei, które znalazły się wśród działań systemu funkcjonowania bezpieczeństwa na obszarach kolejowych uznane zostało:

- 1) zapewnienie przez zarządców infrastruktury kolejowej bezpiecznego i zgodnego z umowami dostępu do infrastruktury kolejowej,
- 2) minimalizowanie ryzyka kradzieży mienia spółek kolejowych lub uszkodzenia infrastruktury kolejowej,
- 3) niezwłoczne i sprawne reagowanie na zaistniałe sytuacje nadzwyczajne i awaryjne,
- 4) bezpieczne realizowanie przewozów pasażerskich i towarowych,
- 5) redukcja ryzyka uszkodzenia lub kradzieży przewożonych towarów,
- 6) zapewnienie ładu i porządku w pociągach i na obszarach kolejowych.

2. W zakresie działania *Spółki „PKP Intercity” S.A.* priorytetem jest zapewnienie pasażerom bezpiecznej i komfortowej podróży. *Spółka „PKP Intercity” S.A.* prowadzi wiele działań oraz inicjatyw zmierzających do zapewnienia bezpieczeństwa w pociągach i na obszarach kolejowych. W strukturze organizacyjnej Spółki powołano Biuro Bezpieczeństwa w Centrali Spółki, a w każdym z czterech zakładów Zespoły ds. Bezpieczeństwa i SMS (System Zarządzania Bezpieczeństwem). Biuro Bezpieczeństwa w Centrali Spółki zajmuje się m.in. współpracą z Policją, Strażą Ochrony Kolei, Strażą Graniczną i innymi służbami, a także organizacjami międzynarodowymi (m.in. COLPOFER - Collaboration des services de Police ferroviaire et de securite) celem wymiany doświadczeń, pomysłów i podejmowania działań zmierzających do minimalizacji zagrożeń i zapewnienia bezpieczeństwa podróżnym oraz mieniu Spółki. Ponadto pracownicy Biura Bezpieczeństwa są czynnie zaangażowani w prace Centralnego Zespołu ds. Bezpieczeństwa na Obszarach Kolejowych oraz regionalnych zespołów bezpieczeństwa na obszarach kolejowych, dzięki czemu zapewniona jest współpraca nie tylko na szczeblu ogólnopolskim, ale również na terenach poszczególnych województw, co ułatwia wymianę informacji o zagrożeniach bezpieczeństwa z zarządcą infrastruktury (PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.), służbami oraz innymi przewoźnikami. Podejmowane na spotkaniach tematy pozwalają na wymianę doświadczeń oraz wskazywanie obszarów do podejmowania działań zmierzających do poprawy szeroko rozumianego bezpieczeństwa na obszarach kolejowych.

Biuro Bezpieczeństwa PKP Intercity S.A. prowadzi analizy i statystyki kradzieży, chuligańskich wybryków, dewastacji taboru oraz innych zdarzeń stanowiących zagrożenie porządku publicznego w pociągach spółki i na stacjach techniczno-postojowych zarządzanych przez Spółkę. Na podstawie analizy zdarzeń pociągów szczególnie zagrożone kradzieżami na szkodę podróżnych objęte są ochroną świadczoną przez koncesjonowaną

agencję ochrony oraz wskazywane są Straży Ochrony Kolei i Policji celem podjęcia stosownych działań prewencyjnych i operacyjnych przez te służby. Przyczynia się to do minimalizacji zagrożeń oraz przyspieszenia reagowania w przypadku ich zaistnienia. Ponadto Biuro Bezpieczeństwa uruchomiło telefon alarmowy czynny 24h dedykowany dla pracowników drużyn konduktorskich oraz służb, na który przyjmowane są zgłoszenia potrzeby zabezpieczenia materiału monitoringu czy sytuacji stanowiących zagrożenie. Nadzorem koncesjonowanych agencji ochrony objęte są również stacje techniczno-postojowe Spółki, co pozwala zapobiegać przebywaniu osób postronnych i w konsekwencji zdecydowanie zmniejsza ryzyko dewastacji taboru oraz zagrożeń o charakterze terrorystycznym. Zgodnie z „Załoženiami funkcjonalnymi „PKP Intercity” S.A. w obszarze bezpieczeństwa na lata 2017-2020 z perspektywą do 2023” stanowiącą część składową Strategii rozwoju Spółki każdego roku środki na poprawę bezpieczeństwa są zwiększane. Dzięki tym działaniom systematycznie zwiększa się ilość pociągów objętych ochroną oraz udaje się powstrzymać wzrost działań przestępczych na szkodę podróżnych w pociągach Spółki.

Spółka zaktualizowała *strategię taborową na lata 2016-2020 z perspektywą do 2023 roku* - przeznaczy ponad 7 mld zł na modernizację i zakup taboru. Nowe oraz zmodernizowane wagony i elektryczne zespoły trakcyjne (EZT) wyposażone są obligatoryjnie w systemy monitoringu wizyjnego, co ułatwia identyfikację sprawców czynów zabronionych i ułatwia organom ścigania prowadzenie postępowań. Ponadto w ramach strategii planowana jest również modernizacja 16 stacji postojowych, a w ramach modernizacji instalacja systemów monitoringu wizyjnego na 7 stacjach, co ułatwi nadzór nad ich obszarem.

Ponadto Spółka posiada od 2010 roku System Zarządzania Bezpieczeństwem, opracowany zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami wspólnotowymi i krajowymi oraz zatwierdzony *Decyzją Prezesa Urzędu Transportu Kolejowego nr TTN-0211-C-39/2010 z dnia 10 grudnia 2010 r.* Podejmowane przez Spółkę audyty i kontrole, a także działania korygująco- zapobiegawcze w obszarze bezpieczeństwa technicznego przyczyniają się do zmniejszenia liczby wypadków oraz incydentów z udziałem pociągów uruchamianych przez Spółkę.

3. W zakresie Spółki PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. informuję, że Spółka podejmuje działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa w ruchu drogowo – kolejowym, a także w zakresie infrastruktury zarządzanej przez Spółkę. Są one realizowane głównie w ramach własnego programu kampanii społecznej „*Bezpieczny przejazd – szlaban na ryzyko!*”. Jego głównym celem jest kształtowanie zachowań i utrwalanie postaw społecznie pożądanych, podnoszenie świadomości o zagrożeniach wynikających z niezachowania szczególnej ostrożności na przejazdach kolejowo – drogowych i terenach kolejowych, a w konsekwencji dążenie do ograniczenia liczby wypadków na przejazdach kolejowo – drogowych oraz terenach kolejowych. Dążenie do osiągnięcia powyższych celów kontynuowane jest również każdego roku w oparciu o „*Program Poprawy Bezpieczeństwa Ruchu Kolejowego*”, w którym określone zostały działania monitorujące i doskonalące w przedmiotowym zakresie.

Kampania „*Bezpieczny przejazd – szlaban na ryzyko!*” obejmuje przede wszystkim promocję i kształtowanie bezpiecznych postaw i zachowań wśród lokalnych społeczności tj. kierowców, pieszych i rowerzystów, dorosłych, młodzieży i dzieci – użytkowników przejazdów kolejowo –drogowych, a także wszystkich osób przebywających na terenie kolejowym poprzez akcje na przejazdach (w tym symulacje wypadków i pokazy ratownictwa technicznego), spotkania w szkołach i przedszkolach, emisje spotów w Internecie, telewizji i radiu, zróżnicowane działania w mediach społecznościowych, rozmieszczanie billboardów oraz kolportaż ulotek i innych materiałów promocyjnych.

W ramach tej kampanii realizowane są także akcje:

- „*Bezpieczny piątek*” – organizatorzy przedsięwzięcia pouczają użytkowników przejazdów kolejowo – drogowych o prawidłowym zachowaniu podczas ich przekraczania, a tym, którzy rażąco naruszają przepisy kodeksu ruchu drogowego, oprócz upomnienia, wręczają mandaty karne. Kontrole na skrzyżowaniach torów i dróg publicznych przeprowadzają pracownicy *PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.* we współpracy z funkcjonariuszami Policji (Wydziały Ruchu Drogowego) oraz Straży Ochrony Kolei;
- „*Październik miesiącem edukacji*” – w październiku każdego roku *PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.* starają się dotrzeć z przekazem kampanii „*Bezpieczny przejazd – szlaban na ryzyko!*” do jak największej liczby dzieci poprzez organizację prelekcji edukacyjnych w szkołach i przedszkolach; akcja prowadzona jest we współpracy ze Strażą Ochrony Kolei;
- „*Zgłoś usterkę*” – zamieszczenie na stronie internetowej kampanii formularza umożliwiającego zgłaszanie wszelkich nieprawidłowości mogących stwarzać zagrożenie na przejazdach (zniszczony znak STOP, wygięty krzyż Św. Andrzeja, roślinność lub inne obiekty ograniczające widoczność, itp.).

Podsumowanie działań w ramach kampanii w 2018 roku:

Przeprowadzono:

- 1 110 prelekcji edukacyjnych na temat bezpieczeństwa kolejowego (wraz z projektem „*Październik miesiącem edukacji*”) – ponad 50 000 wyedukowanych dzieci;
- ponad 900 akcji ulotkowych i prewencyjnych na przejazdach/przejściach (wraz z projektem „*Bezpieczny piątek*”);
- 2 253 kontrole trzeźwości kierowców (wraz z projektem „*Bezpieczny piątek*”);
- oznakowanie 13 760 przejazdów w ramach projektu *#ŻółtaNaklejkaPLK*
- 5 symulacji zderzenia lokomotywy z samochodem;
- 127 imprez plenerowych;
- 7 warsztatów dla Ośrodków Szkolenia Kierowców;
- 6 warsztatów dla egzaminatorów WORD (Wojewódzkich Ośrodków Ruchu Drogowego).

Wyprodukowano, opublikowano i wyemitowano:

- 307 banerów z grafiką *#ŻółtaNaklejkaPLK* umieszczonych przy przejazdach kolejowo – drogowych;
- 3 artykuły/reklamy prasowe;
- 3 audycje radiowe;
- kampanię reklamową *#ŻółtaNaklejkaPLK* na ekranach LCD w pociągach pasażerskich;
- 6 animacji prezentujących pożądane zachowania na przejazdach kolejowo – drogowych oraz 10 materiałów wideo ukazujących niewłaściwe zachowanie kierowców na przejazdach;
- wideoinfografikę *#ŻółtaNaklejkaPLK* wraz z kampanią informacyjną w mediach społecznościowych;
- ponad 204 000 materiałów informacyjnych i dydaktycznych.

PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. organizują również spotkania z instruktorami Ośrodków Szkolenia Kierowców i egzaminatorami Wojewódzkich Ośrodków Ruchu Drogowego poświęcone zagadnieniu bezpieczeństwa na przejazdach kolejowo - drogowych. W specjalistycznych seminariach zorganizowanych na przełomie października i listopada 2018 roku udział wzięli specjaliści z dziedziny bezpieczeństwa, w tym przedstawiciele lokalnych ośrodków szkolenia kierowców, Wojewódzkich Ośrodków Ruchu Drogowego, Straży Ochrony Kolei, Wojewódzkich Komend Policji, Wojewódzkich Komend Państwowej Straży Pożarnej oraz zespołów ratownictwa

medycznego. Podczas spotkań poruszane były tematy dotyczące m.in. Prawa o Ruchu Drogowym w kontekście przejazdów kolejowo – drogowych, szczegółowo omawiano poszczególne kategorie przejazdów oraz najczęstsze wykroczenia popełniane przez kierowców, a także prezentowano ciekawostki fizyczne przełożone na tematykę kolejową i motoryzacyjną oraz materiały wideo z kamer przemysłowych ukazujące niebezpieczne zachowania kierowców. Ekspert *PKP Polskich Linii Kolejowych S.A.* Dyrektor Biura Bezpieczeństwa Centrali *PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.* omawiał zasady bezpieczeństwa na przejazdach z perspektywy kolei na bazie doświadczeń oraz analiz wielu zdarzeń. W 2018 roku w seminariach, które odbyły się w Bielsku-Białej, Częstochowie, Gdańsku, Olsztynie, Opolu, Radomiu i Toruniu, udział wzięli przedstawiciele 250 Ośrodków Szkolenia Kierowców. Umożliwiły one instruktorom czynny udział w dyskusji z fachowcami z zakresu bezpieczeństwa kolejowego oraz dały szansę omówienia najbardziej aktualnych zagadnień. Z kolei podczas organizowanych spotkań z przedstawicielami WORD (Wojewódzkich Ośrodków Ruchu Drogowego) przekazywano wiedzę na temat prawidłowego przekraczania przejazdów oraz funkcjonowania „*Żółtej Naklejki*”. W 2018 roku takie warsztaty odbyły się w Siedlcach, Białymstoku, Pile i Spale. Łącznie wzięło w nich udział 218 egzaminatorów.

W 2018 r. zrealizowany został projekt oznakowania wszystkich przejazdów kolejowo - drogowych, zarządzanych przez Spółkę, specjalnymi naklejkami z indywidualnymi numerami identyfikacyjnymi, z jednoczesnym zintegrowaniem powstałej w ten sposób bazy danych z systemem wykorzystywanym przez operatora numeru alarmowego 112. Na każdej takiej naklejce umieszczony został indywidualny numer identyfikacyjny (INI) przejazdu składający się z 9 cyfr, pozwalający na precyzyjną identyfikację lokalizacji przejazdu/przejścia, a tym samym zwiększający szansę np. zatrzymania rozpędzonego pociągu w bezpiecznej odległości i zapobiegnięcia nieszczęśliwemu zdarzeniu.

We wrześniu i grudniu 2018 roku przedstawiciele *PKP Polskich Linii Kolejowych S.A.* przeprowadzili szkolenia dla dyspozytorów policji, straży pożarnej i pogotowia ratunkowego z województwa kujawsko – pomorskiego i lubuskiego oraz operatorów numeru alarmowego 112. W ciągu 6 dni spotkań – dotyczących tematyki efektywnego wykorzystania „*Żółtej Naklejki*” w procesie przyjmowania zgłoszeń o zagrożeniu bezpieczeństwa na przejazdach kolejowo - drogowych i terenach kolejowych – przeszkolono 320 osób.

Dzięki realizowanym spotkaniom materiały wideo ze zdarzeń na przejazdach, infografiki i prezentacje multimedialne z zasadami bezpieczeństwa i dodatkowe pomoce dydaktyczne zostały przekazane do kilku tysięcy ośrodków szkolenia kierowców. Organizowane seminaria z instruktorami spełniają bardzo ważną rolę w procesie edukacyjnym kursantów.

W ramach prowadzonych inwestycji w zakresie infrastruktury kolejowej *PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.* rewitalizują i modernizują przejazdy kolejowo – drogowe oraz przejścia przez tory, wyposażając je w dodatkowe urządzenia zabezpieczenia i/lub ostrzegania użytkowników, a także likwidują przejazdy i przejścia w poziomie szyn, zastępując je wiaduktami, kładkami lub tunelami. Działania te są przedmiotem dedykowanego projektu inwestycyjnego pn. „*Poprawa bezpieczeństwa na skrzyżowaniach linii kolejowych z drogami*”, który ujęty jest w Krajowym Programie Kolejowym, oraz realizowane są podczas realizacji projektów inwestycyjnych na poszczególnych liniach kolejowych. W trakcie modernizacji stosowane są nowoczesne rozwiązania techniczne gwarantujące wymagany poziom bezpieczeństwa mimo stale rosnącej liczby samochodów. Na przejazdach instalowane są także urządzenia do monitoringu i rejestracji zdarzeń. Dzięki prowadzonym inwestycjom korzystne zmiany odczuwają nie tylko podróżujący pociągami i samochodami, ale piesi oraz rowerzyści zamieszkujący okolice przejazdów kolejowo - drogowych.

Biorąc pod uwagę założenia „*Programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniej im. Władysława Stasiaka na lata 2018 – 2020*” swoje działania prowadziła również Komenda Główna Straży Ochrony Kolei *PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.* w oparciu o cele szczegółowe, tj. działania na rzecz

bezpieczeństwa w miejscach publicznych, ze szczególnym uwzględnieniem tworzenia lokalnych systemów bezpieczeństwa.

W 2018 roku Straż Ochrony Kolei wykonała szereg działań ukierunkowanych na ochronę bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz wykrywanie przestępstw i wykroczeń. W roku 2018 w porównaniu do roku 2017 zanotowano wzrost liczby zdarzeń z kategorii „DEWASTACJE I INNE WYBRYKI CHULIGAŃSKIE” o 29 przypadków, tj. 0,69% - z 3004 do 3033 przypadków. Ponadto zarejestrowano 759 zdarzeń z kategorii „Ujęcie sprawców przestępstw i wykroczeń, w tym osób nietrzeźwych i posiadających narkotyki, osób poszukiwanych, sprawców przemytu oraz nielegalnej emigracji”. Jest to spadek o 105 przypadków w porównaniu do roku 2017. Efektem działań funkcjonariuszy Straży Ochrony Kolei w 2018 roku było:

- legitymowanie 101 598 osób;
- pouczenie 72 712 osób;
- nałożenie 36 687 grzywien w drodze mandatu karnego na kwotę 2 548 675 PLN;
- ujęcie 2 606 sprawców popełniających przestępstwa i wykroczenia;
- 1 103 924 sprawdzenia wagonów towarowych;
- 58 627 patroli w pociągach pasażerskich;
- 162 552 patroli szlaków;
- 57 908 patroli stacji towarowych;
- 164 250 patroli dworców i stacji osobowych.

Funkcjonariusze Straży Ochrony Kolei brali czynny udział w wymienionej już kampanii społecznej „Bezpieczny przejazd – szlaban na ryzyko!”. Podczas tej akcji działaniami funkcjonariuszy Straży Ochrony Kolei objęto 17813 przejazdy kolejowe (ogółem w akcji tej udział wzięło 18 091 funkcjonariuszy). W czasie wykonywania działań wylegitymowano 1 387 osób i pouczono 2 015 osób, nałożono 1 771 mandatów karnych na kwotę 148 659 złotych.

Dodatkowo funkcjonariusze SOK kontynuowali akcję „Bezpieczny przejazd – dzięki przejścia” na 50 410 przejściach i przejazdach, podczas której wylegitymowano 3 265 osób, pouczono 8 665 oraz nałożono 3 953 mandaty karne na kwotę 233 830 złotych.

Funkcjonariusze Straży Ochrony Kolei samodzielnie lub z przedstawicielami Zakładów Linii Kolejowych PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., Policji, Straży Miejskiej przeprowadzali prelekcje i pogadanki w szkołach, przedszkolach, szpitalach, fundacjach, terapiach zajęciowych, pólkoloniach na temat bezpiecznego poruszania się po obszarze kolejowym, jak również zagrożeń, jakie wynikają w przypadku ułożenia przeszkody na torach lub obrzucenia pociągu kamieniami lub innymi przedmiotami. W 2018 r. przeprowadzono 837 wystąpień, w których wzięło udział 1 233 funkcjonariuszy Straży Ochrony Kolei oraz 163 psy służbowe. W prelekcjach uczestniczyło 59 292 uczestników.

Dodatkowo funkcjonariusze Straży Ochrony Kolei brali udział w kampanii „Bezpieczne Wakacje z Parą Prezydencką”, podczas której uczniowie szkół podstawowych uczestniczyli w pokazach prezentujących zasady dobrych zachowań w sytuacjach zagrożenia.

Ministerstwo Sprawiedliwości

Rola Ministra Sprawiedliwości w Programie została określona jako podmiotu współpracującego z podmiotem wiodącym (Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji) w zakresie realizacji trzech celów szczegółowych: *Przeciwdziałanie zjawiskom patologii oraz ochrona dzieci i młodzieży, Edukacja dla bezpieczeństwa oraz Bezpieczne przejścia dla pieszych*.

Realizacja przez Ministra Sprawiedliwości zadań wynikających z *Programu „Razem bezpieczniej”* odbywała się przede wszystkim poprzez udział przedstawiciela Ministra w pracach powołanego zarządzeniem Prezesa Rady Ministrów Międzyresortowego Zespołu ds. Programu. Zadaniem tego Zespołu jest monitorowanie wdrażania i realizacji *Programu*, akceptacja listy projektów proponowanych do realizacji oraz rekomendowanie ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych i administracji projektów do dofinansowania z rezerwy celowej zabezpieczonej w budżecie państwa.

Ministerstwo Sprawiedliwości w 2018 r. kontynuowało, we współpracy z innymi resortami, w szczególności z Ministerstwem Sportu i Turystyki, realizację programu *„Przeciwdziałanie poprzez sport agresji i patologii wśród dzieci i młodzieży”*. Program ten nie stanowi w ścisłym sensie realizacji *Programu „Razem bezpieczniej” na lata 2018-2020*, ale jest cenną inicjatywą w tematyce zapobiegania przestępczości i ograniczania patologii społecznych oraz doskonale wpisuje się w obszary zdefiniowane w *Programie*. W roku 2018 odbyła się jego IX edycja, z finałem zorganizowanym w dniu 13 grudnia 2018 r. w siedzibie Polskiego Komitetu Olimpijskiego w Warszawie. Program ten jest realizowany od sierpnia 2009 r. i biorą w nim udział wszystkie zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich. Do jego głównych zadań należy redukcja poziomu agresji i patologii społecznych wśród młodych ludzi poprzez stworzenie możliwości udziału w różnych formach aktywności fizycznej, promocja zdrowego stylu życia, zahamowanie negatywnych tendencji w rozwoju biologicznym dzieci i młodzieży, kształtowanie nawyków aktywnej rekreacji, zapewnienie prawidłowego wychowania dzieci i młodzieży oraz przygotowanie ich do udziału w masowych imprezach sportowych.

Należy podkreślić, że kultura fizyczna i sport odgrywają bardzo istotną rolę w procesie resocjalizacji wychowanków placówek poprawczych. W sporcie młodzież widzi drogę do aprobaty i uznania w społeczeństwie, a wychowanie fizyczne wyzwala u młodych ludzi nadmiar energii i rozładowuje napięcie emocjonalne, odciągając od zachowań destruktywnych, wykraczających poza przyjęte normy społeczno-moralne. Zajęcia sportowe dostarczają właściwych form spędzania wolnego czasu i wprowadzają młodzież w prawidłowe środowisko rówieśnicze i społeczne.

Nadto w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich cyklicznie realizowane są programy usamodzielnienia wychowanków przygotowujące do opuszczenia placówki, ze szczególnym uwzględnieniem zajęć, w czasie których nieletni nabywają różnego rodzaju kompetencje społeczne, w tym umiejętności poruszania się na rynku pracy. Kontynuowano również usamodzielnianie wychowanków poprzez ich pobyt w sześciu grupach hostelowych.

W ramach procesu resocjalizacji w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich podejmowano także wiele działań, zmierzających do uświadomienia młodych ludzi na krzywdę, pokazania prawidłowych wzorców życia w społeczeństwie, wyrobienia pożądanych cech charakteru i skorygowania zachowań nieprawidłowych, które stały się przyczyną umieszczenia nieletnich w placówce. Szereg z nich dotyczył propagowania właściwych postaw społecznych, przede wszystkim dotyczących społecznych norm zachowań oraz konsekwencji ich nieprzestrzegania. Przykładami dobrych praktyk w tym zakresie są w szczególności zajęcia w grupach treningu

zastępowania agresji, zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne psychokorekcyjne z zakresu profilaktyki uzależnień, wolontariat nieletnich w hospicjach i domach pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych oraz organizowanie imprez sportowych wspólnie ze szkołami otwartymi.

Komplementarny charakter z działaniami uwzględnionymi w *Programie „Razem bezpieczniej” na lata 2018-2020* mają również realizowane w Ministerstwie Sprawiedliwości zadania z zakresu edukacji dzieci i młodzieży, w szczególności program *„Dzień z prawem – warsztaty w Ministerstwie Sprawiedliwości”*, umożliwiającą młodzieży szkolnej zdobycie wiedzy na temat podstawowych praw oraz obowiązków obywatelskich, funkcjonowania administracji rządowej i wymiaru sprawiedliwości, a także działań z zakresu profilaktyki i zwalczania przestępstw oraz zagadnień z obszaru szeroko pojętego bezpieczeństwa publicznego. W rozpoczętych w październiku 2017 r. warsztatach w toku roku szkolnego 2017/2018 wzięło udział niemal 1200 uczniów szkół średnich z całej Polski. Uczniowie mogli uczestniczyć w wykładach *„O administracji rządowej”*, spotkaniach z sędzią lub prokuratorem (prelekcjach z możliwością zadawania pytań), spotkaniach z członkami kierownictwa resortu, symulacjach rozpraw cywilnych i karnych, a także w zwiedzaniu Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL przy ul. Rakowieckiej 37 w Warszawie. Atrakcyjna forma warsztatów pozwoliła uczniom skonfrontować ich dotychczasowe doświadczenie i poglądy z uniwersalnymi wartościami oraz literą prawa, a także wyposażyć ich w wiedzę z różnych dziedzin prawa oraz pomóc w kształtowaniu umiejętności rozwiązywania problemów. Bardzo duże zainteresowanie programem zdecydowało o jego kontynuowaniu również w roku szkolnym 2018/2019, w formule wzbogaconej m.in. o spotkania z udziałem mediatorów oraz funkcjonariuszy Służby Więziennej.

Należy podkreślić, że Ministerstwo Sprawiedliwości realizuje szereg działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie i zwalczanie przestępstw oraz zagrożeń dla bezpieczeństwa i porządku publicznego. Działania te w sposób bezpośredni wiążą się z obszarami zainteresowania i głównymi celami *Programu „Razem bezpieczniej” na lata 2018-2020*, zwłaszcza w zakresie edukacji prawnej, profilaktyki społecznej oraz podnoszenia świadomości mieszkańców na temat zagrożeń i sposobów ich unikania. Należy wyrazić przekonanie, że skoordynowane działania różnych resortów pozwolą utrzymać notowane w badaniach opinii społecznej bardzo wysokie wskaźniki poczucia bezpieczeństwa osobistego Polaków.

Ministerstwo Zdrowia

Działania Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych koncentrowały się na ograniczaniu dostępu do alkoholu i narkotyków w środowisku szkolnym oraz upowszechnianiu w szkołach programów profilaktycznych ukierunkowanych na wyeliminowanie agresji wśród młodzieży oraz używania przez nią substancji psychoaktywnych (alkohol, narkotyki) poprzez:

- system rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego, w ramach którego zbierane są sprawdzone narzędzia do pracy z dziećmi, młodzieżą i dorosłymi - zadanie we współpracy z Krajowym Biurem ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Ośrodkiem Rozwoju Edukacji, Instytutem Psychiatrii i Neurologii. Na stronach każdej z ww. instytucji zamieszczony jest bank danych programów rekomendowanych (do końca 2018 r. baza zawierała 22 programy);
- współorganizację XIX Edycji Młodzieżowej Szkoły Liderów - Młodzieżowych Animatorów Programów Profilaktycznych realizowanej przez Stowarzyszenie Klub Abstynenta POWRÓT z Mikołowa (liczba uczestników - 70 osób);
- prowadzenie ogólnopolskiego telefonu zaufania „Pomarańczowa Linia” (nr tel. 0 801 14 00 68 - czynny od poniedziałku do piątku w godz. 14.00-20.00) dla młodych ludzi pijących alkohol i ich rodziców;

- prowadzenie edukacyjnej strony internetowej dla młodzieży „Nie Piję Bo Tak” (www.niebotak.pl) dzięki zabawie i zdobywaniu punktów dzieci i młodzieży mają okazję zdobywać wiedzę z obszaru uzależnienia, współuzależnienia, szkód wynikających z używania alkoholu;
- zlecenie opracowania programu profilaktycznego dla młodzieży w formie specjalnej aplikacji pn. „Znajdziesz mnie”, na której treści poruszają kwestie zagrożeń związanych z używaniem alkoholu, umiejętności radzenia sobie z trudnościami, czy też sposoby spędzania wolnego czasu bez używek. Aplikacja w formie gry została przygotowywana dla dwóch grup wiekowych: 14-15 oraz 16-17 lat);
- przygotowanie portalu promującego wiedzę z zakresu profilaktyki zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży, wiążących się z używaniem alkoholu i przemocą. Portal zawiera porady dla nauczycieli i wychowawców, ale także rodziców i opiekunów, jak chronić nastolatki przed alkoholem i innymi używkami. Strona została uruchomiona pod adresem: <https://madraochrona.pl/>;
- kontynuowanie projektu edukacyjnego „Gdy nastolatki sięgają po alkohol” skierowany do rodziców nastolatków;
- kontynuowanie projektu adaptacji programu profilaktycznego dla dzieci w wieku wczesnoszkolnym: Good Behaviour Game. Projekt obejmuje przeszkolenie grupy instruktorów, pierwszych grup nauczycieli, ewaluację i przygotowanie polskich materiałów dla realizatorów;
- opracowanie, wydanie i rozesłanie do szkół i placówek pomocowych książkę dla nauczycieli z zakresu wspierania dzieci z FASD w środowisku szkolnym. Publikacja pt. „Jak wspomagać dzieci z FASD w edukacji” autorstwa T. Jadczak Szumiło, K. Liszcza i K. Kałamajskiej-Liszczy (w nakładzie 5 tys. egzemplarzy), Przedmiotowa publikacja została również udostępniona w wersji elektronicznej;
- zrealizowanie ogólnopolskiej konferencji szkoleniowej nt. profilaktyki dzieci i młodzieży (8-10 listopada 2018 r.). W konferencji uczestniczyło około 118 uczestników: nauczycieli, wychowawców, realizatorów działań profilaktycznych oraz zespół prowadzących i organizatorów;
- zwiększenie liczby realizatorów programów profilaktycznych o potwierdzonej naukowo skuteczności, rekomendowanych w ramach Systemu Rekomendacji Programów Profilaktycznych i Promocji Zdrowia Psychicznego, takich jak Program nauki Zachowania oraz „Spójrz Inaczej”.

Działania realizowane przez Krajowe Biuro do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii były poprzez:

- program „Unplugged” - program uniwersalnej profilaktyki używania substancji psychoaktywnych;
- kontynuowanie wspierania programów profilaktyki selektywnej i wskazującej, skierowanych głównie do młodych osób zagrożonych narkomanią lub/i po inicjacji narkotykowej kontynuacja wsparcia programów profilaktyki selektywnej i wskazującej, skierowanych głównie do młodych osób zagrożonych narkomanią lub po inicjacji narkotykowej;
- kontynuację prowadzenia interaktywnej strony internetowej www.dopalaczeinfo.pl;
- wydanie w nakładzie 10 000 egzemplarzy broszury skierowanej do młodzieży pt. „O narkotykach bez przesady”;
- dystrybucję i promocję broszury edukacyjnej skierowanej do młodzieży w wieku 13-16 lat pt. „Narkotyki – ryzykowna droga”;
- dystrybucję i promocję edukacyjnej broszury dla rodziców i nauczycieli „Informator dla rodziców, nauczycieli i pedagogów - nowe narkotyki dopalacze”;
- wsparcie finansowe szkoleń dla realizatorów programów profilaktycznych;
- wsparcie finansowe kolejnej edycji Młodzieżowej Szkoły Liderów, Młodzieżowych Animatorów Programów Profilaktycznych w Mikołowie – Rówieśnicza edukacja zdrowotna (propagowanie postaw trzeźwościowych, w tym abstynenckich w środowisku młodzieżowym);

- organizację szkoleń realizatorów programu wczesnej interwencji „FreD goes net”, skierowanego do młodych „użytkowników” narkotyków w wieku 14-21 lat (z wyłączeniem osób uzależnionych) oraz wsparcie realizacji programu na terenie kraju;
- kontynuację wsparcia (szkolenia i realizacja) programu „CANDIS”, krótkoterminowego, modułowego programu terapii dla osób uzależnionych od marihuany lub innych przetworów konopi;
- kontynuowanie wspierania programów ukierunkowanych na ograniczanie ryzyka szkód zdrowotnych i społecznych związanych z używaniem środków odurzających okazjonalnie oraz przez osoby uzależnione.

W zakresie realizacji działania 3.5 pn. „Inicjowanie i realizacja przedsięwzięć zmierzających do przeciwdziałania przemocy, ograniczenia dostępu dzieci i młodzieży do alkoholu, papierosów, środków odurzających, w tym przeciwdziałanie narkomanii oraz ograniczanie dostępu do substancji psychoaktywnych, tzw. dopalaczy”, Państwowa Inspekcja Sanitarna w 2018 r. prowadziła we współpracy z Policją, wspólne kontrole w zakresie ujawniania nielegalnego wytwarzania lub handlu „dopalaczami” oraz podejmowała działania informacyjne, edukacyjne i profilaktyczne w szkołach i placówkach systemu oświaty, w wyniku których ujawniono i zlikwidowano 11651 „dopalaczy”, złożono 31 zawiadomień do organów ścigania, wskazując realne i konkretne zagrożenia życia i zdrowia. Z inicjatywy Państwowej Inspekcji Sanitarnej odbyły się również konferencje, w świetle nowelizacji ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, z udziałem wojewodów, dyrektorów szkół oraz pedagogów, policyjnych ekspertów zajmujących się profilaktyką i zwalczaniem przestępczości narkotykowej. Państwowa Inspekcja Sanitarna angażowała również dzieci i młodzież do podejmowania aktywnych form reagowania na niebezpieczeństwa związane z używaniem „dopalaczy”. Wśród istotnych przedsięwzięć wymienić należy Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii w Bogatyni, w ramach którego w dniach 5-6 czerwca 2018 r. przedstawiciel Głównego Inspektora Sanitarnego uczestniczył w międzynarodowej konferencji z udziałem młodzieży, na rzecz budowania skutecznych reakcji na transgraniczny charakter zasięgu nowych narkotyków w aspekcie minimalizowania zjawiska narkomanii na polsko-czesko-niemieckim pograniczu.

Ponadto przedstawiciel Głównego Inspektora Sanitarnego uczestniczył w licznych konferencjach w zakresie profilaktyki uzależnień, m.in. w debacie nt. profilaktyki uzależnień wśród młodzieży (17 września 2018 r.) w gmachu Parlamentu RP, w sesji wyjazdowej XIX Regionalnej Edycji Powiatowej Młodzieżowej Szkoły Liderów w Mikołowie, z udziałem 135 osób oraz w wojewódzkim Przeglądzie Małych Form Teatralnych pod hasłem: „Dopalacze – ryzykujesz życiem” (21 listopada 2018 r. w Kielcach). Główny Inspektorat Sanitarny uruchomił także w 2018 r. Punkt Konsultacyjny w Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w W-wie dla osób uzależnionych od nowych narkotyków oraz dla ich rodzin. Dodatkowo na rzecz kształtowania odpowiednich postaw i zachowań prozdrowotnych odbyła się:

- V edycja programu edukacyjnego pt. „ARS, czyli jak dbać o miłość”, który został zrealizowany w 2 322 szkołach ponadgimnazjalnych w Polsce (ok. 44,4%, wśród 122 353 uczniów. Działaniami edukacyjnymi zostali objęci również rodzice/opiekunowie uczniów (łącznie 32 793 dorosłych);
- II edycja ogólnopolskiego konkursu „Szkoła wolna od używek” realizowanego w ramach utrzymania trwałości rezultatów projektu KIK/68 pn. „Profilaktyczny program w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu, tytoniu i innych środków psychoaktywnych”;
- II edycja programu antytytoniowej edukacji zdrowotnej „Bieg o zdrowie”, przeprowadzonego w 3 673 szkołach podstawowych, w którym uczestniczyło 119 877 uczniów. Na podstawie wyników stwierdzono wzrost wiedzy dotyczącej zachowań prozdrowotnych oraz zwiększenie umiejętności w zakresie dbania o swoje zdrowie;
- X edycja programu edukacji antytytoniowej pt.: „Czyste Powietrze Wokół Nas” wśród dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym oraz ich rodziców i opiekunów. Głównym jego celem było zwiększenie wiedzy rodziców w zakresie ochrony dzieci przed narażeniem na działanie dymu

tytoniowego oraz kształtowanie świadomych, asertywnych podstaw wśród dzieci dotyczących ochrony własnego zdrowia, w przypadku bezpośredniego kontaktu z osobami palącymi;

- w ramach profilaktyki palenia tytoniu, przeprowadzono we wszystkich województwach 261 068 kontroli przestrzegania zakazu palenia w miejscach użyteczności publicznej oraz oznakowania miejsc objętych zakazem palenia, w wyniku których nałożono 83 mandaty na łączną kwotę 20 950 zł.